

INFORMATIONSSÖKNING VID UPPSATSSKRIVANDE

Studenters användning av sökverktyg

Erika Lemark & Johanna Slagbrand

Examensarbete (30 högskolepoäng) i biblioteks- och informationsvetenskap för
masterexamen inom ABM-masterprogrammet vid Lunds universitet.

Handledare: Sara Kjellberg

År: 2014

© Erika Lemark & Johanna Slagbrand

Title

Information seeking when writing a thesis: how students use search tools

Abstract

This master's thesis focuses on information seeking from a student perspective. The purpose was to explore how students describe their search for information in relation to writing their master's thesis, where prioritising amongst search tools was one aspect further looked into. Since the context was Lund University and specifically master students within the field of political science, the use of the present discovery system at Lund University, LUBsearch, was explored.

The research questions at hand were: What procedure is carried out by students finding information for their master's thesis? On what factors will students base their choices of search tools? What role does LUBsearch have in this information seeking process?

The theoretical framework used in this thesis was a sociocultural perspective on information seeking. A qualitative method was used and six interviews with master level students in political science were conducted. During the interviews, the participating students were asked to draw a map to illustrate their use of different search tools, their information horizons. Additionally, a technique called CIT, the critical incident technique, was used. Two interviews with librarians were also carried out. One librarian worked at the university library to which the students belonged, and one was specialised in discovery systems and LUBsearch. The findings are presented in five themes: interaction related to information seeking, learning by doing, aspects related to time, source criticism and prioritising amongst search tools.

This thesis shows that there is a gap between the students and the librarians regarding the information seeking process when writing a thesis. The students tend to prefer to search independently by themselves and to rely on previous habits and academic experience. LUBsearch is an important tool in their information seeking and is often used based on former interaction with the library and librarians. The students trust LUBsearch because of its academic connection and context. In a way, LUBsearch can be seen as an interface for the students to the library. However, tools like Google are being used as well.

Master's thesis

Keywords

ALM; library and information studies; information seeking; discovery system; LUBsearch; student; information literacy; search tool; master's thesis; university library; sociocultural perspective; information horizons; critical incident technique

ABM; biblioteks- och informationsvetenskap; informationsökning; discoveryssystem; LUBsearch; student; informationskompetens; sökverktyg; masteruppsats; forskningsbibliotek; sociokulturellt perspektiv; informationshorisonter; critical incident technique

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning och forskningsproblem	5
1.1 Bakgrund.....	6
1.1.1 LUBsearch och discoveryssystem	6
1.2 Syfte	7
1.3 Forskningsfrågor	7
1.4 Avgränsningar	8
1.5 Definitioner	8
1.5.1 Discoveryssystem.....	8
1.5.2 Informationskompetens	8
1.5.3 Informationshorisonter	8
1.6 Disposition	9
2. Litteraturoversikt och tidigare forskning	10
2.1 Avgränsningar	10
2.2 Studenters informationsvanor	10
2.3 Discoveryssystem och användarstudier.....	12
2.4 Informationskompetenser	15
3. Teoretiskt perspektiv.....	18
3.1 Det sociokulturella perspektivet	18
3.1.1 Interaktion.....	18
3.1.2 Kontext	19
3.1.3 Kommunikation	19
3.1.4 Redskap	20
3.2 Teoretiskt perspektiv applicerat på denna uppsats.....	21
4. Metod	22
4.1 Val av metod	22
4.2 Förförståelse.....	23
4.3 Urval	23
4.3.1 Ämnesinriktningen statsvetenskap	23
4.3.2 Rekrytering av deltagare	24
4.4 Genomförande	25
4.4.1 Ritmoment utifrån informationshorisonter	26
4.4.2 Inslag av Critical incident technique (CIT).....	26
4.5 Forskningsetiska frågor.....	27
4.6 Analysmetod	28
5. Resultat och analys	30
5.1 Intervju med ämnesbibliotekarie	30
5.2 Intervju med systembibliotekarie.....	31
5.3 Deltagande studenter.....	33
5.4 Teman	33
5.4.1 Interaktion vid informationssökning	33
5.4.2 Att lära genom att göra.....	37
5.4.3 Tidsaspekter	38
5.4.4 Källkritik	40
5.4.5 Prioritering av sökverktyg	43
6. Diskussion.....	49
6.1 Hur gör studenter när de ska finna information till sin masteruppsats?49	
6.2 Vad baserar uppsatsskrivande studenter sina val av sökverktyg på?... 49	

6.3	Vilken roll har LUBsearch i uppsatsskrivande studenters informations-sökningsprocess?.....	50
6.4	Reflektioner kring resultat och analys	50
7.	Slutsatser	53
7.1	Konklusioner.....	53
7.2	Avslutande reflektioner.....	54
	Referenslista.....	57
	Intervjuer.....	57
	Litteratur	57
	Bilagor	62
	Bilaga A - Informationsbrev till deltagare	62
	Bilaga B - Intervjuguide - Deltagande studenter	63
	Bilaga C - Intervjuguide - Ämnesbibliotekarie.....	66
	Bilaga D - Intervjuguide - Systembibliotekarie.....	67
	Bilaga E - Arbetsfördelning	68

1. Inledning och forskningsproblem

Studenter som väljer att skriva en masteruppsats står inför en både spännande, lärorik och utmanande period. Med vägledning av handledare ska studenten på cirka tjugo veckor läsa in sig på ett specifikt forskningsområde, utföra en undersökning och sedan sammanställa detta till ett färdigt dokument som ska presenteras, värderas och betygsättas. I samband med inläsningen på det givna forskningsområdet ska den uppsatsskrivande studenten söka omfattande mängder information, vilket kan upplevas som en stor uppgift.

Samtidigt är studenter del av en informationstät värld också i sin vardag, där en mängd olika verktyg används för att söka och navigera i detta omgivande informationsflöde. I vardagliga sammanhang söker studenter idag ständigt efter information på åtskilliga sätt, vilket kan komma till uttryck i allehanda sökningar. Det kan gälla att hitta uppgifter om alltifrån när bussen till föreläsningen går eller om ingredienser i middagsmaten, till fakta om favoritintresset eller samhällsinformation. En student som i det akademiska sammanhanget ska söka information till sin uppsats är inte fristående från den informationssökning som sker i vardagen, utan är snarast van vid att använda en hel rad olika verktyg för sådana ändamål. Dock kan man fråga sig om situationen ser annorlunda ut när studenten ska skriva sin uppsats och på vilket sätt denna vana att använda olika sökverktyg kan ha betydelse för hur uppsatsskrivandet bedrivs. Tillgången till olika typer av verktyg för informations-sökning påverkar hur studenter kan agera. I den akademiska kontexten erbjuder biblioteken stöd och tjänster för att hitta lämpliga och användbara sökverktyg, men i takt med att informationslandskapets omgivande förutsättningar förändras följer ett behov av att förstå hur väl biblioteksverksamheter korresponderar mot studenternas sätt att arbeta. Det blir intressant att ta reda på hur bibliotekets service motsvarar studenternas situation och att sätta fokus på mötet däremellan.

Att erbjuda utbildning i bibliotekens informationsresurser har alltid varit viktiga frågor för framför allt högskole- och skolbibliotek. Informationskompetens har i mångt och mycket stått högt på agendan. (Limberg, Sundin & Talja 2009, s. 38) När studerande genomför uppgifter inom ramen för sin utbildning är det akademiska biblioteket en betydelsefull resurs vad gäller skolning i informationskompetens (Maitaouthong, Tuamsuk & Tachamane 2012, s. 51). Studenter kan få värdefull kunskap i hur man värderar olika källor och hur man kan använda sig av olika sökverktyg genom att de erbjuds möjlighet att utforska bibliotekens resurser.

Biblioteken på Lunds universitet har mängder med fysiskt material och flertalet olika digitala sökverktyg, vilka alla står till förfogande för studenten (Lunds universitets bibliotek u.å.). Över tid sker dock förändringar, exempelvis i form av att nya verktyg tillkommer eller att studenternas krav och förväntningar på dessa verktyg ser annorlunda ut. Därför förändras förutsättningarna för studenternas informations-sökning allteftersom.

I nästkommande stycken presenteras en mer uttömmande bakgrund till det inringade forskningsproblemet. Ett sökverktyg som i nuläget används vid Lunds universitet introduceras. Därefter följer en redogörelse för denna uppsats syfte och

forskningsfrågor samt avgränsningar. Sedan lyfts några i sammanhanget relevanta definitioner fram och slutligen kommer en presentation av uppsatsens disposition.

1.1 Bakgrund

Studenter som skriver en akademisk uppsats behöver ha kunskap om hur man söker och värderar information, till exempel att materialet ska uppfylla vetenskapliga kriterier. Uppsatsskrivande innebär en process av friare informationsökning än deltagande i kurser där det många gånger finns en på förhand definierad lista över kurslitteratur. Eftersom informationsökningen i uppsatsskrivandet tillåter att studenter mer självständigt väljer mellan olika sökverktyg blir det intressant att undersöka hur studerande beskriver att de söker information i relation till dessa. Härigenom kan en värdefull förståelse framkomma, exempelvis vad gäller vilka faktorer som kan påverka studenters prioriteringar av sökverktyg när de ska skriva en akademisk uppsats.

Denna uppsats fokuserar på hur studenter i en akademisk kontext använder sig av olika sökverktyg samt belyser härmed bibliotekets involvering i studenternas uppsatsskrivande. Detta gör att uppsatsen placerar sig inom fältet för biblioteks- och informationsvetenskap. Användbara insikter kan framkomma genom att belysa hur studenter beskriver den roll som det akademiska biblioteket har vad gäller informationsökning i samband med uppsatsskrivande. Vidgade kunskaper angående bibliotekets involvering i studenters informationsökning kan åstadkommas, vilket kan vara till nytta för utvecklingen av de tjänster som universitet- och högskolebibliotek erbjuder. Förståelsen för användning av sökverktyg kan fördjupas genom att låta studenterna bidra med sina egna perspektiv på de val som de gör när de söker information till sin uppsats. Studenter som snart tar en masterexamen befinner sig i en brytpunkt mellan studie- och yrkesliv, där de akademiska erfarenheterna är närliggande samtidigt som en professionell bana är inom räckhåll.

Eftersom uppsatser som skrivs i ett universitetssammanhang är en del av och även medverkar till den samhälleliga kunskapsproduktionen, blir det betydelsefullt att närmare studera hur förutsättningarna vid ett sådant uppsatsskrivande beskrivs. Uppsatsen är alltså relevant på flera sätt ur ett forsknings- och samhällsperspektiv och i mångt och mycket överlappar också dessa perspektiv varandra. Studenter bidrar med samhällelig kunskap genom sitt uppsatsskrivande och det blir betydelsefullt att förstå förutsättningarna för var kunskap kommer ifrån, hur den reproduceras och skapas i vårt samhälle. Härigenom kan man nå en ökad förståelse för hur befintliga sökverktyg används. Ändrade förutsättningar, såsom att nya verktyg tillkommer, blir en anledning att studera hur användningen ser ut. Genom att sträva efter en förståelse för bibliotekets roll understryks forskningsnyttan relaterat till biblioteks- och informationsvetenskap.

Det ser olika ut vilka sökverktyg som används vid lärosäten runt om i Sverige. Via Lunds universitetsbibliotek kan användare söka i både bibliotekskatalogen och i ämnesspecifika databaser, samt sedan en tid tillbaka också i discoverysystemet LUBsearch.

1.1.1 LUBsearch och discoverysystem

LUBsearch är ett discoverysystem som implementerades under 2013 och som kommer att användas i åtminstone fyra år till. Systemet för samman samtligt material

som finns via Lunds universitetsbibliotek i en och samma sökingång, oavsett om användaren efterfrågar böcker, tidskrifter eller avhandlingar. (Lunds universitets bibliotek 2014a) Bakom LUBsearch ligger EBSCOhost (Lunds universitets bibliotek 2014b).

Discoveryssystem är en informationsförmedlingstjänst som är under utveckling och fler och fler bibliotek implementerar dessa system i sin verksamhet för att kunna möta sina användares behov (Foster & MacDonald 2013, s. 2). Användare efterfrågar ett sökverktyg som liknar Google och delvis därför började utvecklingen av discovery-system (Breitbach 2012, s. 640). Andrew D. Asher, Lynda M. Duke och Suzanne Wilson (2013) menar att användarna räknar med att de ska mötas av en sökruta på bibliotekets söksida som sedan ska ge dem tillgång till bibliotekens samlade resurser (Asher, Duke & Wilson 2013, s. 464).

Discovery tools are the latest attempt to address this need. These tools make it possible to create a centralized index of an institution's information resources and are designed so that a single point of access leads to a wide range of library content through a Google-style search box.

Asher, Duke & Wilson 2013, s. 464

Enligt Jason Vaughan (2011) är discoverytjänsternas främsta mål att leverera information till användaren på ett snabbt och praktiskt vis (Vaughan 2011, s. 48). Beth Thomsett-Scott och Patricia E. Reese (2012) menar att biblioteken under åren har tappat användare på grund av att de haft digitala sökverktyg som varit svåra för användaren att hantera och förstå sig på (Thomsett-Scott & Reese 2012, ss. 123-124). Biblioteken kan möta sina användare på ett bättre sätt om de erbjuder ett discovery-system som påminner om de digitala tjänster som användaren redan är van vid (ibid., s. 139).

Det är intressant att studera på vilket sätt studenterna använder sig av ett discovery-system i sin informationssökning samt att få en förståelse för hur de prioriterar bland olika sökverktyg i samband med uppsatsskrivandet. Därigenom kan man få en bild av vilka faktorer som har betydelse för besluten kring användande av sökverktyg. Hur och om exempelvis LUBsearch används som ett verktyg i dessa uppsatsrelaterade informationssökningsprocesser blir intressant att studera, inte minst då det är ett system som är nytt sedan 2013 och som är en gemensam ingång till det licensierade materialet på Lunds universitet.

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka och ge en förståelse för hur studenter som skriver masteruppsats söker information och hur de ser på och prioriterar olika sökverktyg i relation till den informationssökning som de utför i samband med sitt uppsatsskrivande. Därigenom ämnar uppsatsen ge en förståelse för vilken betydelse ett discoveryssystem som LUBsearch har i studenternas informationssökningsprocess, särskilt i situationen när de skriver uppsats.

1.3 Forskningsfrågor

- Hur gör studenter när de ska finna information till sin masteruppsats?
- Vad baserar uppsatsskrivande studenter sina val av sökverktyg på?
- Vilken roll har LUBsearch i uppsatsskrivande studenters informations-sökningsprocess?

1.4 Avgränsningar

I uppsatsen avgränsas undersökningen till en grupp studenter på Lunds universitet inom ämnet statsvetenskap. Under vårterminen 2014 pågår en uppsatskurs för masterstudenter i statsvetenskap. Vid valet av studentgrupp gjordes ett antagande om att det finns en god representation av de samhällsvetenskapliga databaserna i LUBsearch. Detta antagande baseras på tidigare kurser i informationssökning inom ramen för ABM-mastern. Dessutom finns en teoretisk utgångspunkt i kontextens betydelse, vilket medför att sammanhanget här betonas för förståelsen av den uppsatsrelaterade informationssökningens förutsättningar. En viss ämnesinriktning kan vara en sådan kontext. Därigenom blir det väsentligt och meningsfullt att undersöka en specifik ämnesinriktning närmre, där den sociala inramningen är gemensam för de studenter som medverkar i studien. Svaren på de forskningsfrågor som presenterats kommer därför att bygga på utsagor från de intervjuade statsvetarstudenterna.

I denna uppsats utforskas studenters informationssökning i samband med att de skriver uppsats samtidigt som fokus sätts på ett specifikt sökverktyg. En renodlad användarstudie av LUBsearch hade också kunnat genomföras då ingen sådan i dagläget finns publicerad. Syftet med denna uppsats är dock att sätta fokus på studenternas uppsatsrelaterade informationssökning i kombination med vilken roll ett discoveryverktyg spelar i detta sammanhang. Metodmässigt avgränsas det empiriska materialet till intervjuer.

1.5 Definitioner

Några begrepp som är relevanta för denna uppsats definieras nedan. Uppsatsen utgår från de förklaringar som presenteras i detta stycke.

1.5.1 *Discoverysystem*

Ett discoverysystem är en söktjänst som samlar bibliotekens källor på ett och samma ställe (Fawley & Krysak 2012, s. 208). I och med att resurserna görs tillgängliga genom en sökruta erbjuds användarna ett sätt att söka som ska vara enkelt eftersom ingången till olika källor är gemensam (Falciani-White 2012, s. 2).

1.5.2 *Informationskompetens*

Beroende på vilket teoretiskt perspektiv man utgår ifrån får innebörden av informationskompetens olika betydelser (Limberg, Sundin & Talja 2009, s. 36). Med en sociokulturell utgångspunkt står personers användning av verktyg i fokus när det handlar om informationskompetens (ibid., ss. 36-37). Med verktyg menas exempelvis sökverktyg. I denna uppsats är det därför så begreppet informationskompetens kommer att användas.

1.5.3 *Informationshorisonter*

I denna uppsats används begreppet informationshorisonter baserat på den definition som Diane H. Sonnenwald (1999) har myntat. Sonnenwald beskriver att horisonten utgörs av de ställen där man letar efter information som man vill komma åt (Sonnenwald 1999, s. 8). En söktjänst likväl som en mänsklig informationskälla kan ingå i detta begrepp och horisonten styr hur en viss informationskälla används av personen i fråga (ibid., ss. 8-9). Faktorer på olika nivåer avgör hur horisonterna kommer till uttryck, såväl personen själv som det sociala sammanhanget påverkar hur de ser ut (ibid., s. 8).

1.6 Disposition

Uppsatsen är indelad i ett antal avsnitt, där den första delen som ovan framgått benämns *Inledning och forskningsproblem*. Sedan följer *Litteraturöversikt och tidigare forskning*, där texter som är relevanta för uppsatsen presenteras. I avsnittet *Teoretiskt perspektiv* kommer det sociokulturella perspektivet att tas upp, vilket är det teoretiska ramverk som uppsatsen utgår ifrån. Därefter lyfts metodmässiga tillvägagångssätt och utgångspunkter fram i avsnittet *Metod*. Nästkommande avsnitt är *Resultat och analys*, där resultat från den empiriska undersökningen analyseras och integreras med tidigare forskning. I *Diskussion* och *Slutsatser* besvaras uppsatsens frågeställningar och slutsatser läggs fram. Slutligen presenteras referenslista och bilagor. Bilagorna redovisar informationsbrev till presumtiva deltagare, intervju-guider samt arbetsfördelning.

2. Litteraturöversikt och tidigare forskning

I följande avsnitt presenteras en litteraturöversikt där tidigare forskning tas upp. Dessutom redogörs för uppsatser som är väsentliga för ämnesområdet. De forskningsområden som kommer att presenteras i nedanstående stycken är uppdelade i olika teman. Dessa teman är studenters informationsvanor, discoveryssystem och användarstudier, samt informationskompetenser. Avsnittet inleds dock med en beskrivning av viktiga avgränsningar.

2.1 Avgränsningar

Översikten syftar till att ge en överblick över forskningsområden som är viktiga för denna uppsats. Informationssökning i andra sammanhang än i lärandemiljöer och akademiska kontexter kommer därför inte att behandlas. Denna avgränsning har gjorts för att tydligare placera uppsatsen i det forskningsfält som berör studenters informationsinhämtning mer specifikt. Däremot inkluderas forskning som handlar om hur studenter på olika utbildningsnivåer och inom olika discipliner söker studie-relaterad information, då fler aspekter på informationssökning därmed kan belysas. Denna översikt tar upp artiklar som använder både kvalitativa och kvantitativa metoder som tillvägagångssätt. Detta för att ytterligare berika förståelsen av uppsatsens empiriska material. Baserat på denna uppsats syfte och frågeställningar tycks det dock mindre intressant att inkludera exempelvis forskning gällande känslor i samband med informationssökning.

2.2 Studenters informationsvanor

Det finns en mängd forskning kring hur studenter i en akademisk kontext söker information (t.ex. Catalano 2013; Griffiths & Brophy 2005; Brage & Igelström 2008; Wu & Chen 2011). Amy Catalanos (2013) artikel är en forskningsöversikt som tar upp tendenser i tidigare forskning vars fokus varit på master- och doktorandstudenters informationssökning (Catalano 2013, s. 243). Översikten visar att det finns skillnader i hur studerandes informationssökning ser ut när det kommer till användning av källor, dels baserat på vilket akademiskt fält man tillhör, dels utifrån på vilken nivå studierna bedrivs (ibid., s. 268). Det finns alltså forskning som pekar på att studenters informationssökning ser olika ut beroende på vilket ämne som de studerar och beroende på i vilket utbildningsskede som de befinner sig.

Att tidsmässigt prioritera manualer kring hur saker och ting fungerar kan vara svårt som student, där tillvägagångssätt för informationssökning eller kunskap kring databasers funktioner kan få stå tillbaka för att man inte hinner (Catalano 2013, s. 265). Metastudien visar dessutom att det helst är till professorer som merparten av studenterna vill vända sig när det gäller att välja mellan vilka mänskliga kontakter som de kan dra nytta av i sitt informationssökande (ibid., s. 263). När en akademisk undersökning är i sitt inledningsskede är kontakten med andra betydelsefull för att studenterna ska få stöd i att komma igång (ibid., s. 268). Om bibliotekarierna tidigare har skapat ett gott samarbete med fakulteterna, värderas deras kompetens och arbete därefter högt (ibid., s. 264). Forskningsöversikten pekar därutöver på att det är webben som är förstahandsvalet då studerande på doktors- respektive masternivå ska ta sig an undersökningar och studieprojekt (ibid., s. 260).

Ytterligare studier presenterar resultat gällande hur studenter söker information och vilket sökverktyg som är deras förstahandsval. Jillian R. Griffiths och Peter Brophy (2005) beskriver att de sett att den initiala utgångspunkt där många studenter väljer att påbörja sin sökning är i söktjänsten Google, vilket förklaras dels med att man kan ha positiva erfarenheter med sig i bagaget som får en att återigen välja just den tjänsten, dels utifrån vanans makt (Griffiths & Brophy 2005, ss. 545-546). Även Christina Brage och Peter Igelström (2008) pekar i sin artikel på Googles dominans vad gäller var studenter börjar leta information (Brage & Igelström 2008, s. 46). Griffiths och Brophy visar med sina resultat på att de sökalternativ som tillhandahålls av universitetet används i liten utsträckning av studerande, till exempel använder en mindre andel av de i studien deltagande studenterna primärt bibliotekskatalogen jämfört med hur många som i en begynnande fas använder Google (Griffiths & Brophy 2005, ss. 539, 550). I ett inledande skede av informationssökningen nyttjas dock det akademiska bibliotekets sökvägar i högre utsträckning av studerande med ämnesinriktningen informationshantering (ibid., ss. 550-551).

Resultaten ovan pekar härmed på identifierade skillnader kopplade till studenters ämnestillhörighet, vilket kan tala för genomförande av kontextualiserade studier kring hur studenter inom olika discipliner söker information i de akademiska sammanhangen. Det kan också vara värdefullt att skilja på varierande situationer, såsom informationssökning till en uppsats kontra informationssökning till exempelvis en hemtentamen. Brage och Igelström tar upp att studenters tillvägagångssätt i mångt och mycket är avhängigt det specifika tillfället (Brage & Igelström 2008, s. 51). Även utgångspunkten i denna uppsats är, precis som de beskriver, att situationen till stor del påverkar hur studenter gör.

Forskning gjord av Ming-der Wu och Shih-chuan Chen (2011) sätter fokus på hur studenter på avancerad nivå söker information (Wu & Chen 2011, s. 641). Deras studie visar att studenterna tenderar att själva läsa sig till hur man kan utföra en sökning i ett visst sökverktyg. Dessutom verkar studenterna testa olika tillvägagångssätt. De studenter som deltar i studien anser sig kunna tillgodogöra sig kunskaper kring hur de ska använda sig av elektroniska källor självständigt. De verktyg på webben som biblioteket tillhandahåller upplever studenterna inte heller som svåra att använda. (ibid., s. 648) Denna uppsats har avgränsats till masterstudenters informationssökning, då det finns ett antagande om att studenter på en sådan nivå söker information på ett annat sätt än nya studenter. En jämförelse mellan hur studenter på olika nivåer gör kommer dock inte att genomföras, utan det handlar snarare om att sätta fokus på hur studenter söker information i en specifik situation.

En hel del forskning avseende studenters informationsvanor belyser vilken betydelse som sökverktyget Google har i akademiskt relaterad informationssökning (t.ex. Cmor & Li 2012; Breitbach 2012; Brage & Igelström 2008; Georgas 2013). Brage och Igelström visar i sin artikel på att Google gärna används för informationssökning i samband med studier och att Google kan ses som enklare att navigera i och använda än bibliotekets databaser (Brage & Igelström 2008, s. 50). Även forskning gjord av Helen Georgas (2013) riktar in sig på vilka sökverktyg som studenter, utbildningsmässigt på grundnivå, anser vara mest fördelaktiga (Georgas 2013, s. 165). Det är Google samt ett sökverktyg som biblioteket tillhandahåller som står i fokus och också i Georgas studie framhåller deltagarna att den sistnämnda söktjänsten är svårare att

använda än Google (ibid., ss. 168-169). Ingen tendens i ena eller andra riktningen framkommer dock vad gäller vilken deltagarna föredrar, utan båda dessa sökverktyg lyfts fram med utgångspunkt i olika aspekter (ibid., s. 170). Däremot visar Georgas att för vetenskapliga undersökningar anser något mer än hälften av deltagarna att den biblioteksrelaterade söktjänsten är bättre lämpad (ibid., s. 177).

Nyss nämnda forskning kan alltså sägas tala för att Google har en väsentlig funktion i studierelaterad informationssökning, även om söktjänster via de akademiska biblioteken också lyfts fram. Användande av Google framkommer som ett självklart inslag sida vid sida med biblioteksverksamhetens egna sökverktyg. Som tidigare åskådliggjorts finns det dock också forskning som mer tydligt betonar Googles roll i akademiskt relaterad informationssökning. Just Google tycks ofta vara ett första-handssval för studenter när det kommer till sökningar i studiesammanhang.

I denna uppsats är det sökverktyget LUBsearch som fokuseras snarare än Google. Samtidigt finns en medvetenhet om att också Google utgör en del av studenters totala sökverktygslåda, vilket således gör det intressant att belysa hur tidigare forskning berört vilken roll som Google har i studenters informationssökning. Google är dock inte det sökverktyg som här primärt står i fokus.

Det finns dessutom uppsatser som handlar om studenters studierelaterade informationssökning. I en magisteruppsats av Anneli Carlson och Madeleine Odén-Göransson (2002) uttrycker deltagare att sökprocessen kan vara svår på grund av att det är problematiskt att hitta adekvat information, eller för att det finns så extremt mycket information att tillgå (Carlson & Odén-Göransson 2002, s. 43). Anna-Karin Ström (2007) visar i sin magisteruppsats att studenters informationssökningsbeteende formas redan i början av studietiden och att de oftast genomför sökningar på samma sätt vid varje uppgift utan att fundera över varför de söker som de gör (Ström 2007, s. 37).

I relation till vad som tidigare skrivits på området gällande studenters informationsvanor, kan denna uppsats vara ett ytterligare bidrag till förståelsen av studierelaterad informationssökning, situerad i ett särskilt sammanhang och kopplad till just uppsats-skrivande. Dessutom bidrar uppsatsen med kunskap kring vilken roll ett specifikt sökverktyg har i studenters informationssökning då de skriver uppsats.

2.3 Discoverysystem och användarstudier

Följande avsnitt fokuserar på den sortens sökverktyg som många universitetsbibliotek numera använder. Dessa sökverktyg kallas för discoveryssystem.

På senare år har forskning kring discoverysystem och deras potential och utveckling publicerats (Timpson & Sansom 2011; Asher, Duke & Wilson 2013; Fawley & Krysak 2012; Cmor & Li 2012; Rose-Wiles & Hofmann 2013). Fler och fler bibliotek gör dessutom användarundersökningar, där syftet är att få mer förståelse och kunskap kring hur användarna nyttjar systemen och vad som ur användarsynpunkt behöver förändras och förbättras (Swanson & Green 2011; Foster & MacDonald 2013; Asher, Duke & Wilson 2013). Denna uppsats bidrar med att ge en förståelse för vilken roll ett specifikt discoverysystem har i studenters uppsatsrelaterade informationssökning.

Discoverysystemen skapades för att universitetsbibliotekens informationskällor skulle kunna erhållas lika lätt som Google kan tillhandahålla information till sina användare. De har gjort det möjligt för biblioteken att samla alla sina källor på ett ställe, där användaren genom endast en sökruta kan komma åt all information som biblioteket har. (Asher, Duke & Wilson 2013, s. 464; Fawley & Krysak 2012, s. 208) Utmaningen som biblioteken står inför med discoverysystemen ligger i hur de ska förmedla de nya villkoren till studenterna. Systemen för nämligen samman många olika sökverktyg som i sin tur har sina särskilda användarvillkor. (Fawley & Krysak 2012, s. 208)

Ett av de starkaste argumenten till varför biblioteken borde ha discoverytjänster är för att studenterna ska slippa bestämma vilken databas de ska söka i för att få bäst träffar (Asher, Duke & Wilson 2013, s. 476). I en studie framkommer det att de deltagande studenterna anser att den enklare tillgången till informationen är att föredra gentemot att uppsöka en databas åt gången (Debonis, O'Donnell & Thomes 2012, s. 242). Dianne Cmor och Xin Li (2012) menar emellertid att det finns röster som säger att discoverysystemen kan göra att studenternas sökkunskaper kommer att försämrans när de bara behöver bemästra en enda sökruta. Sådana påståenden stödjer dock inte Cmor och Li. De ger istället uttryck för att en enda sökingång kan fungera tidsbesparande. (Cmor & Li 2012, s. 451)

Discoverysystemen gör att bibliotekarierna kan fokusera på att hjälpa studenterna att utveckla sina sökstrategier snarare än att lägga tid på att informera om olika databaser som biblioteket tillhandahåller (Rose-Wiles & Hofmann 2013, s. 157). Cmor och Li hävdar att då bibliotekarierna redan nu lider av tidsbrist och bristande möjlighet att lära ut sökstrategier till studenterna, skulle ett discoverysystem kunna ge bibliotekarierna mer tid att förmedla kunskap om information och strategier för att finna användbar sådan (Cmor & Li 2012, ss. 450-451). De kan alltså koncentrera sig på att lära ut och berika studenternas kunskap som handlar om informationen som hittas snarare än att fokusera på hur man hittar i det specifika sökverktyget (ibid., ss. 450-451).

Sammanfattningsvis kan discoverysystemen alltså leda till att studenter kan fokusera på informationshanteringen snarare än på att avgöra till vilken databas de ska vända sig. Det kan dessutom vara enklare för studenten att bara mötas av en enda sökruta som ingång till bibliotekets samlade resurser.

Forskare har utfört användarundersökningar för att få en bild av hur studenter på olika nivåer söker information och om de förändrade sökverktygen kan tillmötesgå studenternas behov (Swanson & Green 2011; Foster & MacDonald 2013; Millberg 2012; Asher, Duke & Wilson 2013). Genom att sätta ihop testgrupper med varierande antal deltagare och be dem utföra olika sökuppgifter har forskarna kunnat skönja olika tendenser (Swanson & Green 2011; Foster & MacDonald 2013; Millberg 2012; Asher, Duke & Wilson 2013). Några av dessa tendenser kommer att belysas nedan.

Cory Lown, Tito Sierra och Josh Boyer (2013) tar upp vikten av att utföra studier kring hur användarnas sökbeteende ser ut när de använder sig av discoverytjänster (Lown, Sierra & Boyer 2013, s. 227). De menar att det idag finns mycket lite forskat kring hur discoverytjänsterna tas emot och används (ibid., s. 228). Studien visar att en

enda sökruta leder till att det finns stora förväntningar på ett lyckat sökresultat (ibid., s. 240). "The library search experience must be designed carefully to balance user needs and expectations with the capabilities of library information systems" (Lown, Sierra & Boyer 2013, s. 240).

Troy A. Swanson och Jeremy Green (2011) kommer i sin studie fram till att användarna söker i den sökruta som finns tillgänglig framför dem och att de ofta saknar kunskap om var informationen i rutan kommer från. Undersökningen visar dock att det finns både för- och nackdelar med att ha en söksida som liknar Google och att det ibland kan vara bättre för studenterna om det finns mer information för dem att få vid söktillfället. (Swanson & Green 2011, s. 227)

Google's main search page does one task. It is a search interface. We have come to understand that our library's homepage also does one task. That task is to provide an understanding of the content, services, and tools that the site provides. This is a different task than that of Google.

Swanson & Green 2011, s. 227

Det finns även ytterligare forskning som belyser att studenterna inte verkar reflektera över källorna. När Rocco Debonis, Edward O'Donnell och Cynthia Thomes (2012) undersöker vilken typ av sökverktyg som studenter helst använder sig av visar resultatet att studenterna i de allra flesta fall föredrar att söka i ett sökverktyg som ser enkelt ut och som snabbt ger tillträde till många träffar (Debonis, O'Donnell & Thomes 2012, s. 241). De verkar inte fundera så mycket på hur korrekt informationen som mottas är, utan anser att ju fler träffar desto bättre (ibid., ss. 241-242). Studenterna märker dock att det finns fördelar med att använda discoverytjänster i vissa fall och ämnesdatabaser i andra, beroende på uppgift (ibid., ss. 242-243).

Resonemangen ovan kan relateras till vad William Breitbach (2012) för fram. Breitbach påtalar att bibliotekens syfte skiljer sig åt från det syfte som Google har, då Google är en vinstdrivande webbplats (Breitbach 2012, s. 640). Att söka information till en akademisk uppgift är en komplex handling som ska låta studenten reflektera över den information som eftersöks. Discoverysystemens enda sökruta erbjuder användaren en snabb och enkel lösning och kan därför påverka detta negativt. (ibid., s. 641).

Dock finns det även andra röster i forskningen som framför ett motsatt perspektiv. Asher, Duke och Wilsons (2013) undersökning syftar till att ta reda på hur studenter söker information i discoverytjänster. Genom att kunna erbjuda studenterna ett gränssnitt med en enkel sökingång som för samman flera olika källor fokuserar användarna istället på att utveckla sin informationskompetens. (Asher, Duke & Wilson 2013, s. 476) Det kan alltså vara positivt för studenternas färdigheter i informationssökning med en enda sökruta.

Det finns också forskning som belyser vikten av att leverantörerna arbetar med att utveckla systemens metadata, vilket har med informationens tillgänglighet att göra. Vaughan (2011) menar att det är viktigt att discoverysystemen hela tiden fyller på med metadata, alltså information kring posterna (Vaughan 2011, ss. 49-50). De flesta databasförmedlarna arbetar idag intensivt med att se till så att discoverytjänsterna har

ordentligt med metadata för att göra just deras material tillgängligt vid en sökning (ibid., ss. 49-50).

Anita K. Foster och Jean B. MacDonalds (2013) studie visar att discoverysystemen oftast fungerar mycket väl, men att det eftersöks mer utbildning i hur man använder sig av dem (Foster & MacDonald 2013, s. 17). Genom att låta bibliotekarierna visa för- och nackdelar med vissa söktjänster skulle studenterna få mer kunskap om var de bäst kan inhämta sin information (Debonis, O'Donnell & Thomes 2012, s. 243).

Tendenser som forskarna kunnat se är alltså bland annat att studenter i mångt och mycket vill använda ett sökverktyg som ser enkelt ut och som ger snabb åtkomst till många sökträffar, att de inte reflekterar över var informationen i sökrutan kommer ifrån samt att sökrutan inger förväntningar på ett passande resultat. Dessutom problematiserar några forskare kring för- och nackdelar med discoverysystem i relation till informationskompetens.

Även denna uppsats fokuserar på ett specifikt sökverktyg, men tillvägagångssättet skiljer sig åt. Det empiriska materialet utgörs inte av observationer av hur användare söker i en viss tjänst och syftet här är inte att utvärdera verktyget som sådant. Snarare bidrar denna uppsats med kunskap kring hur studenterna på ett mer utförligt sätt beskriver sina val av sökverktyg relaterat till den akademiska uppgift som de har för handen. Därigenom kan en förståelse erhållas kring den roll som discoverysystemet LUBsearch har i deltagarnas uppsatsarbete.

2.4 Informationskompetenser

Det finns forskning som fokuserar på vilken roll implementeringen av discovery-system kan ha vad gäller informationskompetens. Cmor och Li visar att discovery-system kan komma att förändra lärsituationer och de pedagogiska verktyg som används i samband med utbildning i informationskompetens (Cmor & Li 2012, s. 450). Vissa menar att discoverysystemen gör att studenternas sökkunskaper kommer att bli sämre när de endast behöver bemästra en sökruta, men författarna hävdar att implementeringen leder till att bibliotekarierna får mer tid till att berika studenterna med verktyg och strategier för informationsinhämtning (ibid., s. 451).

.../ provides us a perfect opportunity to move our focus away from explanations and procedurals and allows us to focus our teaching on understanding and evaluating information – how information is produced, types of information and their uses, how scholars and researcher communicate, and how to evaluate quality and relevance of information based on different types and needs, etc.

Cmor & Li 2012, s. 453

Discoverysystemen kan göra att studenterna kan få en bättre förståelse för hur olika vetenskapliga källor ser ut (Cmor & Li 2012, s. 452). Genom att discoverysystemen hänvisar till olika typer av informationskällor kan studenten få en bättre bild av vad som finns att tillgå (ibid., s. 452).

Nancy Fawley och Nikki Krysak (2012) ger i sin artikel bibliotekarier information och tips om hur de ska utbilda grundstudenter i discoverysystem och på så vis påverka och utveckla studenternas informationskompetens (Fawley & Krysak 2012,

ss. 208, 213). De menar att discoverysystemen erbjuder en enklare och tydligare lösning för dagens studenter. Tidigare var det nödvändigt för studenterna att veta till vilken databas de skulle vända sig och själva sökningarna var ofta tvungna att vara väldigt specifika för att ge ett bra resultat. De nya systemen ställer dock nya krav på att bibliotekarierna härnäst måste förändra sitt sätt att utbilda användarna i informationssökning. (ibid., s. 208)

Breitbach menar att discoverysystemens träffar kan bli alldeles för många, vilket kan göra att studenten har svårt att ta in informationen som presenteras (Breitbach 2012, s. 639). Breitbach för fram att ämnesdatabaser kan vara att föredra då de endast levererar träffar som blir relevanta för studentens ämne (ibid., s. 639). Däremot kan discoverysystemens träfflistor verka förvirrande för studenterna, då tjänsterna inte tar hänsyn till vilken studieinriktning som den studerande har (ibid., ss. 639-640). Det kan göra att utvecklingen av studenternas informationskompetens kan försvåras i och med att de grundbegrepp som just deras studieinriktning har kan hamna i bakgrunden då de får olika innebörd i discoverysystemens metadata (ibid., ss. 639-640). Inom ett visst studiesammanhang skaffar sig studenten en uppsättning normer och riktlinjer som hänger samman med just det fältet (ibid., s. 640).

Det finns alltså forskning som argumenterar för både positiva och negativa aspekter på discoverysystemens inverkan på studenters informationskompetens. Beroende på hur man väljer att se på de förutsättningar som discoverysystemen ger kan antingen för- eller nackdelar framkomma.

Med en sociokulturell utgångspunkt kan informationskompetens betraktas i ljuset av sambandet mellan verktyg och agerande (Limberg, Sundin & Talja 2009, s. 50). Befintliga sökverktyg som numera används ger förutsättningar för informations-sökning som bakåt i tiden inte var möjliga (ibid., s. 50). Med de sociokulturella glasögonen på tillägandet av informationskompetens blir det centralt att studera hur människans villkor blir annorlunda när nya verktyg tillkommer, såsom exempelvis hur källkritik förändras när det uppkommer fler redskap med vilka användaren själv skapar innehållet (ibid., s. 51).

Ola Pilerot (2009) tar upp att det finns ett övervägande synsätt på hur informationskompetens lärs ut i en skolkontext (Pilerot 2009, ss. 110-111). Han menar att studenter på högskolenivå förväntas få och ha en liknande informationskompetens oberoende av vilken utbildning de går, då det finns antaganden om någon slags enstämig kunskapsinhämtning (ibid., ss. 110-111). Jenny Hedman och Anna Lundh (2009) för fram att informationskompetens inte är något statiskt utan snarare föränderligt beroende på plats och situation (Hedman & Lundh 2009, s. 270). Man kan därför inte säga att det finns regler och särskilda bestämmelser för hur informationskompetens ska och bör se ut (ibid., s. 270).

Angående källkritiska aspekter ger deltagare i Brage och Igelströms studie uttryck för att de lägger stor vikt vid hur informationen presenteras samt vilket språkbruk som används när de gör en källkritisk bedömning (Brage & Igelström 2008, s. 49). Andra påtalar att de bedömer universitetsbibliotekens information som pålitlig (ibid., s. 49). Georgas pekar i sin artikel på bibliotekariens roll vad gäller användarnas granskning av de resultat som olika sökverktyg genererar (Georgas 2013, s. 181). Användaren

behöver i högre utsträckning bedöma kvalitet när det kommer till material som sökts fram via Google än sådant som redan kvalitetsbedömts (ibid., s. 178).

Jonathan Ostenson (2014) menar att det är svårt för dagens lärare och bibliotekarier att ge studenterna de verktyg de behöver för att utveckla sitt källkritiska tänkande (Ostenson 2014, s. 35). Ostenson tar upp att det finns listor med regler för källkritiskt tänkande när det gäller att kritiskt se på källor från internet (ibid., s. 35). Dessa olika verktyg kan dock göra att studenterna inte själva funderar kring varför de kan eller inte kan lita på en källa (ibid., s. 36). Även Marc Meola (2004) uttrycker en viss skepsis till de här verktygen, eftersom de frågor som verktygen ställer också för experter är svåra att svara på, vilket gör att det måste bli ännu svårare för studenterna (Meola 2004, s. 336). Istället föreslår Meola att studenter ska ha ett större kontextuellt perspektiv när de angriper tänkta källor (ibid., s. 338). Genom att lära studenterna att jämföra olika källor med varandra, eller be dem att undersöka hur källors påståenden liknar varandra, kan de på ett bättre sätt ta beslut om de källkritiska aspekterna (ibid., ss. 340-342). Dessutom bör studenten från start lära sig att påbörja sökningar efter vetenskapligt material i bibliotekens databaser (ibid., s. 339). Ostenson presenterar en liknande modell, där han påpekar vikten av att studenterna får med sig strategiska verktyg med vilka de kan skaffa sig en god kunskap kring vilka källkritiska ögon de bör ha när de söker information på internet (Ostenson 2014, ss. 39-48).

Det finns alltså forskning som pekar på att informationskompetens är en kontextbunden företeelse som förändras när nya sökverktyg tillkommer. Detta gör också att de källkritiska aspekterna behöver anpassas efter den digitala tidsålderns förutsättningar. När det gäller källkritiska bedömningar lyfter den tidigare forskningen fram vikten av källans attribut samt vilken institution som tillhandahåller informationen. Denna uppsats kan bidra med fler perspektiv på informationskompetens relaterad till uppsatsskrivande och ett specifikt discoverysystem.

3. Teoretiskt perspektiv

I denna uppsats är det ett sociokulturellt perspektiv på informationssökning i en lärandekontext som utgör teoretisk utgångspunkt. I kommande avsnitt presenteras därför den sociokulturella teoribildningen närmre. Avsnittet är strukturerat efter vad som kan sägas vara ett antal nyckelbegrepp inom det sociokulturella synsättet. Slutligen relateras det teoretiska perspektivet till syfte och ansatser i denna uppsats.

3.1 Det sociokulturella perspektivet

Den sociokulturella teoribildningen kan härledas till ryssen Lev S. Vygotsky, vars synsätt framkom som ett annat vis att förstå utveckling jämfört med de perspektiv som var förhärskande under tiden för hans verksamhetsår och också långt tillbaka historiskt sett (Säljö 2014, ss. 48-49). Det var 1920- och 1930-tal när Vygotsky, som var psykolog, arbetade fram sitt synsätt (ibid., s. 48). Med en sociokulturell utgångspunkt vad gäller mänskliga utvecklingsförlopp läggs fokus på sammanhangets och interaktioners betydelse, vilket skiljer sig åt från teoribildningar som snarare betonar den enskilde individen (ibid., s. 68).

I Sverige är det Roger Säljö som har utvecklat det sociokulturella perspektivet relaterat till lärande (t.ex. Säljö 2014). Presentationen av perspektivet i denna uppsats bygger således i mångt och mycket på just de teoretiska grundvalar som Säljö (2013, 2014) för fram.

Det finns en hel rad exempel på att det sociokulturella perspektivet tidigare använts inom ramen för den biblioteks- och informationsvetenskapliga disciplinen (t.ex. Rivano Eckerdal 2012; Sundin & Francke 2009; Pilerot 2009). Även uppsatser skrivna med utgångspunkt i nyss nämnda vetenskapliga fält har anlagt ett dylikt perspektiv på sina undersökningar (t.ex. Ström 2007; Olsson 2011; Algebrant 2013). Sett till vad som tidigare skrivits inom svensk biblioteks- och informationsvetenskap placerar sig alltså denna uppsats i en större tradition vad gäller just den teoretiska utgångspunkten. Uppsatsen kan bidra med ytterligare infallsvinklar och en vidgad förståelse utifrån anläggandet av det sociokulturella perspektivet på just denna undersökning, där alltså teorin appliceras på informationssökning i ett lärandesammanhang. Härigenom blir det relevant att ta upp hur Säljö (2013, 2014) för fram den sociokulturella teoribildningen avseende lärande, men också hur den sociokulturella begreppsapparaten används inom fältet för biblioteks- och informationsvetenskap.

3.1.1 Interaktion

Säljö beskriver hur man med de sociokulturella glasögonen ser till den enskildes interaktion med gruppen, där lärande och kunskapsöverföring kan förstås med utgångspunkt i just denna interaktion (Säljö 2014, s. 18). I samspel med varandra förs tidigare lärdomar vidare och genom samhällelig medverkan tar individer del av vad andra före dem har skapat (ibid., s. 21).

Tillgodogörandet av kunnande som har en samhällelig grund betraktas med denna utgångspunkt utgöra just lärförlopp (Säljö 2014, s. 71). Dessa lärförlopp kommer till uttryck på varierande vis, där lärande såväl utan som med uppsåt förekommer och där diverse platser också utgör kontext för lärandet (ibid., s. 66).

Med informationshantering i fokus kan begreppet interaktion appliceras på människors agerande i en webbkontext. Louise Limberg, Olof Sundin och Sanna Talja (2009) pekar till exempel på hur samspelet med digitala webbplatser beror på hur platsen är konstruerad och ordnad (Limberg, Sundin & Talja 2009, s. 50).

Avseende tillvägagångssätt i forskning beskriver Säljö hur det sociokulturella perspektivet för med sig en avhängighet av det specifika sammanhanget samt att en intervjusituation inte fångar deltagarens tankevärld, utan snarare uttalanden och liknande, vilka alltså är formade av själva situationens sociala ramverk och förutsättningar (Säljö 2014, s. 115).

3.1.2 Kontext

Säljö beskriver att kunskapsutveckling är något över tid och plats föränderligt, där förutsättningar efterhand ser annorlunda ut och likaså vad som är ett ändamålsenligt vetande (Säljö 2014, s. 13). Procedurer gällande hur lärande går till har en samhällelig avhängighet (ibid., s. 14). När exempelvis teknikens område utvecklas blir det en påverkan på hur människor kan lära sig (ibid., s. 16).

Lärande som företeelse ses som knuten till sociala sammanhang (Säljö 2013, s. 66). Kunskapsutveckling inom ramen för ett utbildningssammanhang är till betydande grad baserad på språket, där det skrivna ordet har en central roll (Säljö 2014, ss. 155-156). Agerande i ett givet sammanhang handlar om att utveckla en förståelse för i vilka situationer den ena eller andra bestämmelsen är ändamålsenlig och bör användas, inte om att alltid göra på regelmässigt samma sätt (ibid., s. 130).

Säljö påpekar svårigheter med att under nya omständigheter kunna använda sådant som kunnat göras i en annan kontext (Säljö 2014, s. 142). Då olika sociala kontexter fungerar på skilda sätt blir det ingen enkel fråga att flytta lärdomar sammanhang emellan (ibid., s. 142). Även inom det biblioteks- och informationsvetenskapliga fältet tas en dylik kontextbundenhet upp. Limberg, Sundin och Talja lyfter att med en sociokulturell utgångspunkt på informationssökning blir kunskaper knutna till en viss domän (Limberg, Sundin & Talja 2009, s. 53).

Upplevelser och lärdomar som kommer sig av ens medverkan i olika situationer kan vara fördelaktiga eller ogynnsamma, men ett lärande sker likväl (Säljö 2014, s. 235). Säljö beskriver hur det sociokulturella perspektivet innebär en syn på lärande som en företeelse som människan inte kan avstå ifrån, där således även lärande i negativ bemärkelse förekommer sida vid sida med konstruktivt lärande i vad som betraktas som fördelaktig kunskapsutveckling (ibid., s. 28). Vid efterföljande tillfällen kan det hända att det som förvärvats under en till synes enkel omständighet faktiskt nyttjas (ibid., s. 13).

3.1.3 Kommunikation

Säljö beskriver att ett viktigt fundament i den sociokulturella utgångspunkten handlar om kommunikationens roll, genom vilken tillgångar kan uppstå och spridas människor emellan (Säljö 2014, s. 22). Det blir betydelsefullt att inom ramen för en viss samhällelig kontext förstå hur en del personers medverkan i kommunikativa sammanhang möjliggörs (ibid., s. 248).

I det sociokulturella perspektivet finns ett antagande om att den mellanmännsliga interaktionen är grunden till vår utveckling som individer, där man genom delaktighet med de runtomkring lär sig att begripa och handla i ett givet sammanhang (Säljö 2014, s. 66). Härigenom betonas kontextbundna, kulturellt kopplade uppfattningar och sätt att leva tillsammans, något som alltså bärs med kommunikationens hjälp (ibid., s. 68). Kommunikation noviser och mer kunniga emellan ses som betydelsefull (ibid., s. 250).

Limberg, Sundin och Talja för fram att personliga nätverk bibehålls med hjälp av ageranden som har med information att göra. Människor sysslar fortlöpande med att skriva mail eller åt att kommunicera i form av blogginlägg, exempelvis. Med det sociokulturella betraktelsesättet ses karakteristika hos befintliga verktyg som viktiga för att fastslå ramarna för sådana göromål, såsom till exempel användbarheten när det gäller wikin. (Limberg, Sundin & Talja 2009, s. 50)

3.1.4 Redskap

Ytterligare ett nyckelbegrepp i det sociokulturella perspektivet är redskap, med vilket kan menas verktyg i såväl konkret betydelse som i mer begreppsmässig form, något som dessutom oftast sammanfaller inom ett och samma redskap, eftersom de tenderar att innefatta såväl materiella som tankemässiga aspekter samtidigt (Säljö 2014, s. 22). Ett exempel på detta som Säljö för fram är hur verktyget miniräknaren samtidigt besitter de konkreta och abstrakta attributen, då det är ett handgripligt redskap men också bärare av lärdomar i form av räknelärens procedurer och dylikt (ibid., s. 22). Mänskligt vetande finns införlivat i de materiella verktygen (ibid., s. 30).

Inom ramen för ett visst sammanhang som man tidigare inte varit bekant med, utgörs lärförlopp av att just kunna använda dessa verktyg och att då kunna vara verksam på ett så småningom skickligare vis (Säljö 2014, s. 152). De verktyg som finns tillhands och som går att använda i ett visst sammanhang påverkar hur personer kan agera och vilka tankemässiga föreställningar som blir möjliga (ibid., ss. 71-72). I takt med att nya verktyg tillkommer och befintliga görs om, följer människornas färdigheter för att kunna hantera dem, vilket alltså är ett sätt att se på lärandeprocesser (ibid., s. 73). Limberg, Sundin och Talja för fram att det, med en sociokulturell utgångspunkt vad gäller att söka information, blir intressant att studera följderna av medielandskapets omvandlingar och vad som händer när sökverktygen förändras (Limberg, Sundin & Talja 2009, s. 51). När det handlar om att hitta information är sambandet mellan agerande och verktyg viktig då en sociokulturell utgångspunkt används (ibid., s. 50).

Säljö beskriver hur den tekniska utvecklingen kan göra att man visserligen får tillgång till förenklande möjligheter, såsom att med datorns assistans kunna behärska rättstavning, men att det samtidigt finns begränsningar vad gäller det tekniska hjälpmedlets kapacitet att begripa exempelvis kontexten runt ett ord (Säljö 2014, s. 17). Det blir betydelsefullt att inse hur man tankemässigt kan ta sig an och nyttja verktyg som tillkommer, samt att ha kännedom om procedurer relaterade till dessa (ibid., ss. 16-17). Redskap som numera finns tillhands har förändrat förutsättningarna för oss som människor att handskas med tillvaron (ibid., s. 19). Det sociokulturella perspektivet pekar på hur kulturen och sammanhanget, där verktyg i abstrakt och konkret mening ingår, skapar det sätt på vilket vi som människor tankemässigt rör oss i livet (ibid., s. 81).

3.2 Teoretiskt perspektiv applicerat på denna uppsats

Då syftet med denna uppsats är att förstå studenters informationssökning och val av sökverktyg specifikt i relation till uppgiften att skriva masteruppsats, fokuseras en särskild situation. Uppsatsen är inriktad på masterstudenters informationssökning i förhållande till just uppsatsskrivande. Det teoretiska perspektivet passar syfte och problemformulering eftersom den sociokulturella utgångspunkten betonar just kontexten och interaktioners betydelse, samt då det kan tillföra intressanta infallsvinklar på sökverktyget LUBsearch, vilket är i fokus i denna uppsats. Genom att använda andra teoretiska glasögon hade aspekter av en annan karaktär synliggjorts. Med tanke på forskningsproblemets natur samt att studenternas situation kontextualiserats ger dock det sociokulturella perspektivet mycket. Forskningsproblemet betonar mötet mellan bibliotekets tjänster och studenternas situation, vilket också inkluderar användande av ett i sammanhanget nytt sökverktyg.

Enligt Limberg, Sundin och Talja betonar den sociokulturella utgångspunkten att människor har en viss avsikt med sin informationssökning (Limberg, Sundin & Talja 2009, s. 51). Ett exempel kan vara utförandet av akademiska uppgifter inom ramen för ett utbildningssammanhang. Teoribildningen lyfter fram att informationssökningen sker inom ett visst område och att verktyg används, exempelvis i form av särskilda sökverktyg. (ibid., s. 51)

Översatt till denna uppsats blir intentionen med de deltagande studenternas informationssökning att färdigställa en akademisk masteruppsats. De särskilda sökverktyg som en student använder i denna situation kan betraktas som mer eller mindre viktiga redskap på vägen, där den sociokulturella teoribildningens begrepp förefaller relevanta att applicera. Med ett sociokulturellt perspektiv på informationssökning blir det dessutom intressant att undersöka vilken roll ett verktyg som LUBsearch har just i relation till uppgiften att skriva uppsats.

Det är sannolikt att studenter som använt LUBsearch under en tid har fått med sig redskap i form av lärdomar för att hantera detta verktyg. Samspelet mellan student och sökverktyg blir intressant att belysa. Avgränsningen till en viss ämnesinriktning, statsvetenskap, gör att det blir värdefullt att sätta fokus på kontexten, där förståelsen för studenternas informationssökning och val av sökverktyg kan fördjupas genom att använda en sociokulturell begreppsapparat.

Statsvetarstudenterna skriver sin masteruppsats inom ramen för ett utbildningssammanhang, där också biblioteket ingår. Detta gör att samspelet mellan student och bibliotekarie kan fokuseras, liksom samspelet mellan student och andra personer som finns med i den specifika kontexten. Det empiriska materialet i denna uppsats kan således belysas med ovan nämnda terminologi, såsom interaktion och kommunikation. Sammantaget motiverar detta valet av teoretisk utgångspunkt. Det blir användbart att i denna uppsats utgå från ett sociokulturellt perspektiv på informationssökning. Därför tillämpas detta perspektiv i analysen av studenternas utsagor om informationssökning och val av sökverktyg.

4. Metod

I följande avsnitt presenteras de metodmässiga val och ställningstaganden som gjorts i uppsatsen.

4.1 Val av metod

Undersökningen i denna uppsats bygger på en kvalitativ metod och det empiriska materialet kommer från semistrukturerade intervjuer. Deltagarnas utsagor var i fokus, vilka de kunde dela med sig av i intervjusituationer där det fanns möjlighet att utveckla svaren med stöd i specifika frågor. I intervjuerna gavs utrymme för deltagarnas uttalanden att vidareutvecklas i samspel med intervjuarna. Det fanns dessutom tillfälle att ställa följdfrågor. Detta hade inte varit möjligt om exempelvis ett enkätförfarande hade använts. Användarnas beskrivningar och perspektiv skulle inte ha kommit fram om användarstatistik från systemets loggar hade studerats eller om en observationsmetod använts. Samtliga frågeställningar hade då inte heller kunnat besvaras. Därför framstod en kvalitativ intervjumetod som lämpligast i och med att syftet med denna uppsats är att få förståelse för hur uppsatsskrivande masterstudenter söker information. Eftersom problemformuleringen i denna uppsats handlar om korrespondensen och mötet mellan bibliotekstjänster och uppsatsskrivande studenters situation, blir det relevant att med en intervjumetod närma sig studenternas egna beskrivningar och också sätta dessa i sitt vidare sammanhang, inkluderat bibliotekets roll i uppsatsskrivandet.

Anne Ryen (2004) för fram att det finns uppfattningar inom den kvalitativt inriktade vetenskapsvärlden om att grundligare insikter kan nås när man studerar olika företeelser med ett kvalitativt tillvägagångssätt (Ryen 2004, s. 15). Karin Widerberg (2002) tar upp att intervju som metod passar då det som eftersöks är hur de personer som medverkar i studien förstår olika företeelser (Widerberg 2002, s. 17). Denna i ord förmedlade förståelse antas här också vara formad av intervjuaren, då en utgångspunkt i denna uppsats är att den som genomför intervjun också spelar en aktiv roll i skapandet av det empiriska materialet.

Det sociokulturella perspektivet medför enligt Säljö (2014) att forskaren kan förutsättas nå uttalanden från deltagare snarare än tankegångar (Säljö 2014, s. 115). När en intervjumetodik används är det betydelsefullt att ta sammanhanget i beaktande vid analysförfarandet (ibid., s. 118). Den kommunikativa interaktionen mellan de i situationen närvarande personerna är en viktig del i den sociokulturella utgångspunkten, med vilken följer ett antagande om att det som framkommer och sker inte bara kan förutsättas vara sprunget ur vad deltagare sedan tidigare vet eller funderar på (ibid., s. 116). Av denna anledning ses här samtliga deltagare, intervjumedverkande såväl som intervjuare, som aktiva medskapare av det empiriska materialet. Det kan dock problematiseras att inte studera interaktionen som sådan, genom exempelvis etnografiska studier. Intervjumetoden kompletteras emellertid med andra inslag som ett försök att närma sig studenterna i det sammanhang som informationssökningen utförs. Dessa inslag beskrivs nedan.

Det är ett vanligt förfarande att inom biblioteks- och informationsvetenskapen använda sig av ett kvalitativt tillvägagångssätt och då närmare bestämt en intervjumetodik, vilket till exempel Johanna Rivano Eckerdal (2012) och Gunilla

Wiklund (2007) gör. I intervjusituationer kan deltagarna med egna ord förklara och motivera varför de gör som de gör.

4.2 Förförståelse

Det har under uppsatsens gång alltså inte funnits några anspråk på att kunna samla in intervjumaterial som är fritt från påverkan av intervjuaren. Istället har det funnits en kontinuerlig reflektion kring den egna förförståelsen i syfte att sätta ljus på det egna bidraget. I egenskap av studenter som själva skriver uppsats finns egna erfarenheter av sökverktyg och av akademisk informationsökning.

Ingrid Westlund (2009) tar upp att ett sätt att hantera de egna förhållningssätt man har kan vara att sätta sina egna upplevelser på pränt och därigenom synliggöra och förstå sitt eget bidrag (Westlund 2009, s. 71). Vid arbetet med denna uppsats har sådana reflektioner dock skett genom diskussion snarare än genom skrift.

Westlund skriver vidare att personliga upplevelser kan göra att man har en högre grad av närhet till det studerade i fråga, en kunskap om sammanhanget som kan vara gynnsam (Westlund 2009, s. 72). Härigenom skulle alltså det att vara uppsatsskrivande studenter vid samma universitet kunna innebära en förståelse för kontexten som kan gagna tolkningen. Samtidigt kan denna närhet problematiseras, då egna erfarenheter skulle kunna innebära att vissa saker tas för givet.

4.3 Urval

I följande stycken presenteras den valda ämnesinriktningen statsvetenskap närmre. Dessutom redogörs det för hur rekryteringen av intervjudeltagare gick till.

4.3.1 Ämnesinriktningen statsvetenskap

Under en termin pågår ett antal uppsatskurser vid Lunds universitet där studenter skriver uppsats på olika nivåer och inom olika ämnen. Exempelvis kan studenter vid den samhällsvetenskapliga fakulteten våren 2014 ta en masterexamen med inriktning statsvetenskap. Dessa studenter befinner sig mitt i ett uppsatsskrivande, vilket innebär att de gör val gällande vilka sökverktyg de ska använda i sitt studierelaterade informationssökande. Genom att studera vad som ligger till grund för just sådana val kan en rad intressanta perspektiv framkomma, vilket kan vara till gagn för att öka förståelsen kring hur befintliga sökverktyg används. Det kan också vara intressant och värdefullt att få kunskap om vad som kan göra att ett visst sökverktyg inte används samt att få en förståelse för studenternas uppfattningar om fakultetsbibliotekets roll vad gäller information och guidning kring förekommande sökverktyg.

Då studenter på avancerad nivå har en förhållandevis lång utbildningshistorik i ryggen och kan förväntas ha fler studierelaterade erfarenheter kring informationsökning och användning av sökverktyg än vad studerande på grundnivå har, kan just masternivå vara intressant att studera.

Det finns inga anspråk på att kunna generalisera de resultat som framkommer i denna uppsats till hela studentpopulationen, varken vid Lunds universitet eller andra lärosäten. Med utgångspunkt i uppsatsens teoretiska perspektiv föreligger antaganden gällande kontextens relevans för förståelsen. Det blir härigenom betydelsefullt att undersöka uppsatsskrivande i ett specifikt sammanhang. I ett tidigare avsnitt i

uppsatsen förklaras de teoretiska utgångspunkterna vad gäller det sociokulturella perspektivet närmre. Genom att ge utrymme för deltagares utförliga beskrivningar kan uppsatsen bidra med en nyansrik och mångfacetterad bild av den uppsatsrelaterade informationssökningen. Även om en bred generaliserbarhet inte eftersträvas, är det tänkbart att resultaten dock indikerar tendenser som också kan vara giltiga i ett vidare sammanhang.

Som ovan framgått pågår alltså under nuvarande termin ett uppsatsskrivande på masternivå bland studenter med statsvetenskaplig inriktning. Statsvetarstudenternas informationssökningsprocess förefaller dessutom intressant att studera utifrån en förståelse gällande hur täckningen i LUBsearch svarar mot olika ämnesområden. För att sätta studenternas uppsatsarbete i en större kontext inhämtades kursdetaljer, såsom kursplan, kursintroduktioner samt allmän kursinformation.

Ämnesinriktningen statsvetenskap ämnar ge kunskap och förståelse kring politiska fenomen som sker i världen. Studenterna får under grundkursen studera dels internationell politik, dels olika styrelseskick och förvaltningspolitik. Därefter kan de välja att fortsätta sin fördjupning inom ämnet med en kandidatexamen och en masterexamen. (Studievägledare 2013a)

Det finns flera olika masterkurser inom den statsvetenskapliga institutionen. En av dessa är det tvååriga masterprogrammet inom statsvetenskap. Masterutbildningen har ett uttryckligen forskningsförberedande syfte, men ämnar även kunna leda till arbete i exempelvis handläggarfunktioner. (Studievägledare 2013b) Såväl forskning som andra yrkesmöjligheter är alltså tänkbara.

Av masterprogrammets allmänna introduktion till masterkursen framgår det att studenten på ett självständigt sätt ska läsa in sig på ett forskningsområde. Till hjälp finns en vägledande handledare. I kursplanen formuleras tydliga mål som studenten ska ha uppnått vid uppsatskursens slut. Studenten ska dels kunna redogöra övergripande för ett specifikt eget utvalt forskningsområde, dels hantera referensarbete samt insamla väsentligt material för uppgiften och utifrån detta med kritiska ögon granska, utvärdera och presentera sitt resultat. (Studievägledare 2013c) Kursplanen visar därmed tydligt hur stor del av kursen som bygger på studentens egen förmåga att inhämta kunskapsstoff.

4.3.2 Rekrytering av deltagare

Inget randomiserat urval genomfördes, då inga anspråk på att kunna säga något generellt om populationen som helhet fanns. Således valdes inte intervjudeltagarna slumpmässigt ut bland alla befintliga studenter. Tänkbara deltagare kontaktades istället genom att en mailförfrågan skickades till ansvarig för en vid statsvetenskapliga institutionen pågående masteruppsatskurs. Därefter kontaktades undervisande lärare mailledes. Vid sammanlagt tre seminarietillfällen då de uppsatsskrivande masterstudenterna var samlade presenterades undersökningens syfte. Informationsbrev med skriftlig information delades då också ut, samt en talong på vilken studenterna kunde anmäla intresse för att delta (se bilaga A). Ett varierat antal studenter deltog vid varje seminarie, totalt knappt ett tjugotal. Sammanlagt anmälde åtta personer intresse för att delta. En föll på bort på grund av att ett personligt möte inte gick att genomföra rent praktiskt, vilket var viktigt då exempelvis ritmomentet

krävde att deltagaren och intervjuaren befann sig på samma plats. Dessutom hade intervjusituationerna markant skiljt sig åt om en intervju utfördes på annat sätt än de andra sex intervjuerna. En annan intresserad person gick inte att nå. Totalt sex studenter som anmält intresse kontaktades därför.

För att få en bredare förståelse för studenternas kontext kontaktades även en ämnesbibliotekarie och en systembibliotekarie. Ämnesbibliotekarien förutsattes kunna berätta om bibliotekets roll i studenternas informationssökningsprocess. Systembibliotekarien skulle kunna bidra med ytterligare kunskap kring Lunds universitets discoverysystem. Bibliotekarierna kontaktades per mail med en förfrågan om att delta i en intervju.

4.4 Genomförande

Under en tidsperiod av cirka tre veckor genomfördes intervjuer med sammanlagt sex studenter. Rum hade bokats på det bibliotek som bland annat riktar sig till studenter vid den statsvetenskapliga institutionen. Intervjuerna spelades in och var cirka 25-55 minuter långa. Vid varje intervjutillfälle närvarade en intervjuare, då ljudupptagningen möjliggjorde ett samtal som inte behövde antecknas och då två närvarande intervjuare medfört att den ena blivit en mer passiv observatör, vilket kunnat vara påfrestande för de deltagande studenterna. Intervjuerna genomfördes med stöd av en intervjuguide (se bilaga B). Härigenom säkerställdes att ett antal på förhand definierade ämnesområden togs upp, samtidigt som det fanns utrymme för situationsspecifika följdfrågor och sidospår. Intervjuerna innehöll dessutom ett inslag av visuellt åskådliggörande, vilket innebar att studenterna med hjälp av papper och penna fick rita vilka sökverktyg som de använde i samband med deras uppsatsrelaterade informationssökning. Detta tillvägagångssätt kan följaktligen kopplas till metoder baserade på begreppet informationshorisonter, vilka kort redogörs för här nedan. Ett par exempel på teckningar finns presenterade i kommande avsnitt. Dessa exempel är reproduktioner av originalbilderna, då handstilen annars kan riskera att bli igenkänd.

Innan genomförandet av intervjuer med studenter, provades intervjuguiden i en testintervju, varefter den modifierades något. Intervjuerna transkriberades inför analysen.

Ytterligare två intervjuer gjordes med en för ämnesområdet ansvarig kontaktbibliotekarie samt med en systembibliotekarie. Detta med syfte att få en vidgad förståelse för kontexten kring informationssökning i samband med uppsatsskrivande i statsvetenskap. Två olika intervjuguides togs fram för dessa tillfällen (se bilagorna C och D) och intervjuerna genomfördes i anslutning till bibliotekariernas arbetsplatser. Även dessa intervjuer spelades in och transkriberades. Vid dessa intervjuer närvarade två intervjuare, då syftet här var ett annat än vid studentintervjuerna.

I följande stycken presenteras grunden för det ritmoment som intervjudeltagarna genomförde, samt en intervjuteknik (CIT) som användes. Dessa tillvägagångssätt användes för att få ett rikare underlag till analysen och för att underlätta för studenterna att minnas och formulera sig kring sin informationssökning.

4.4.1 *Ritmoment utifrån informationshorisonter*

Begreppet informationshorisonter användes som en metod för tillgången till ytterligare empiriskt material. Det finns en rad exempel på tidigare forskning inom biblioteks- och informationsvetenskap som metodologiskt använder sig av begreppet informationshorisonter (Wiklund 2007; Savolainen 2007; Tsai 2012; Sonnenwald 1999). Reijo Savolainen (2007) undersöker i en studie hur individer i vardagliga sammanhang prioriterar mellan olika informationsresurser (Savolainen 2007, s. 1709). I studien ritade de medverkande personerna upp hur de förhåller sig till diverse informationsresurser, där de åskådliggör hur betydelsefulla resurserna är genom att placera dem mer eller mindre nära sig själva, det vill säga mot mitten av bilden (ibid., ss. 1713-1714). Deltagarna uppmanas även att sätta ord på hur det kommer sig att bilden ser ut som den gör, vilket syftar till att tydliggöra på vilken grund de väljer vissa informationsresurser framför andra (ibid., ss. 1714, 1716). Eftersom denna uppsats fokuserar studenters informationssökning inom ramen för en masterutbildning och i samband med uppsatsskrivande på universitetet, skiljer sig kontexten åt. Dock användes här ett liknande tillvägagångssätt när det kom till det i intervju-situationen inkommerade ritmomentet.

4.4.2 *Inslag av Critical incident technique (CIT)*

Vid intervjuerna med studenter ställdes vissa frågor i enlighet med CIT (se bilaga B). Detta eftersom CIT antogs kunna tillföra en tydligare bild av konkreta situationer som studenterna erfarit i samband med uppsatsrelaterad informationssökning. John Flanagan (1954) visar på hur CIT-metoden består av en sekvens med fem komponenter (Flanagan 1954, s. 336). I det inledande skedet, steg 1, handlar det om att definiera med vilket syfte den specifika situationen kan förstås, såsom vad som i det givna tillfället kan betraktas vara ett framgångsrikt sätt att agera (ibid., s. 336). Översatt till de tillfällen som denna uppsats fokuserar, handlar det om situationer då studenter söker information till sina respektive uppsatser. Vad som kan betraktas som framgångsrikt beteende borde delvis ligga i den enskilde studentens egen uppfattning, exempelvis att den information som framkommer upplevs vara användbar och relevant. Samtidigt skulle man även kunna hävda att det också finns ett mer övergripande syfte med agerandet, såsom att den större uppgiften är att färdigställa en vetenskaplig uppsats inom ramen för det akademiska sammanhanget, institutionen respektive universitetet. Således kan olika nivåer av situationens syfte urskiljas. Med utgångspunkt i det sociokulturella perspektivet kan dessutom själva intervju-situationens syfte behöva beaktas.

Flanagan tar vidare upp hur man i det nästkommande skedet, steg 2, närmare preciserar vilken typ av agerande som ska ringas in, där ytterligheter i situationer uttrycks vara värdefulla att få fram, såsom när syftet (i enlighet med steg 1) antingen inte alls uppnås eller tvärtom uppnås väldigt mycket (Flanagan 1954, s. 338). Av denna anledning har de CIT-inspirerade frågor som förberetts i intervjuguiden (se bilaga B) formulerats för att kunna sporra intervjudeltagarna att berätta om händelser då de antingen upplevt att informationssökningen varit mycket negativ eller mycket positiv. Samtidigt har frågorna formulerats så pass öppet att det är upp till intervjudeltagarna själva att avgöra vad som ligger till grund för om de värderar situationen som framgångsrik eller inte (till exempel baserat på det framkomna resultatet eller hur väl de lärt sig använda ett visst sökverktyg).

I skedet då det handlar om att ett givet material ska samlas in, steg 3, för Flanagan fram att i de fall då det inte gått så lång tid efter att händelsen har ägt rum, fungerar det vanligtvis väl att låta personer berätta om sina erfarenheter i efterhand (Flanagan 1954, ss. 339-340). I denna uppsats utgörs det empiriska materialet av just intervjudeltagares utsagor. De deltagande studenterna skriver uppsats denna termin och kan förväntas vara i ett skede av intensiv informationssökning relaterad till uppsatsskrivande. Det finns därför ett antagande om att intervjudeltagarna har flertalet situationer som handlar om informationssökning och olika sökverktyg färskt i minnet.

Flanagan redogör vidare för hur det nästkommande skedet, steg 4, handlar om att analysera det insamlade materialet och därigenom se till att det kommer till nytta i och med att användbara beskrivningar görs (Flanagan 1954, ss. 343-344). I CIT-metodens sista skede, steg 5, lyfts förklaringar och tolkningar fram (ibid., s. 345). CIT-metoden används på flera olika sätt och flertalet forskare har modifierat den ursprungliga metoden så att det passar just deras behov (Edvardsson & Strandvik 2000, s. 84). Den ursprungliga metod som Flanagan presenterat lägger inte något fokus på det sociala sammanhangets betydelse, vilket kan tillföra ytterligare en värdefull aspekt (Edvardsson & Strandvik 2000, s. 83). En utgångspunkt i denna uppsats är just vikten av kontextfaktorer.

Det finns exempel på forskning som utförts genom att metodmässigt kombinera CIT och informationshorisonter (t.ex. Sonnenwald, Wildemuth & Harmon 2001; Tsai 2012). Diane H. Sonnenwald, Barbara M. Wildemuth och Gary L. Harmon (2001) låter i en studie deltagarna rita sina informationskällor på ett papper samt använder sig även av CIT (Sonnenwald, Wildemuth & Harmon 2001, s. 6). Genom att förena CIT med ritmetoden utifrån informationshorisonter kan såväl en detaljrikedom som en helhetsbild framkomma (ibid., s. 19).

Som tidigare berörts i avsnittet om teoretiskt perspektiv kan intervju som metod problematiseras då ett sociokulturellt perspektiv används. Säljö (2014) för fram att en intervjusituation inte fångar deltagarens tankevärld, utan snarare uttalanden och vad de väljer att berätta, vilket är format av tillfällets sociala ramverk (Säljö 2014, s. 115). Sett till informationssökning ur en sociokulturell infallsvinkel, är agerande i förhållande till verktyg fundamentalt förbundet (Limberg, Sundin & Talja 2009, s. 50). Ett tillvägagångssätt som enbart bygger på intervjuer kan alltså även problematiseras med anledning av att det teoretiska perspektivet betonar agerandets betydelse. Vad man gör och hur man pratar kring sitt agerande blir följaktligen centralt, men genom att i intervjusituationerna också använda en kombination av CIT och ritmetoden fanns förhoppningar om att närmare nå studenternas interaktion med sökverktygen. Tanken var att dessa metoder skulle kunna underlätta den sociokulturella förståelsen och till viss del överbrygga de begränsningar som en renodlad intervjumetod annars medfört. CIT användes således som en komponent av metoden snarare än som en egen del av analysen.

4.5 Forskningsetiska frågor

Under uppsatsarbetets gång skedde kontinuerliga etiska överväganden och reflektioner, inte minst i samband med planeringen av upplägget, vid kontakterna med intervjudeltagarna och vid insamlingen av det empiriska materialet, men också

gällande hur underlaget till uppsatsen användes i texten. Reflektioner gjordes kring vilka konsekvenser som deltagarnas medverkan kunde ha för dem. Dessutom eftersträvades en öppenhet i uppsatsens redogörelser för avvägningar och tillvägagångssätt.

Lagen om etikprövning avser inte uppsatser på masternivå (SFS nr: 2003:460). Flera av de etiska perspektiv som lagen innefattar kunde dock ändå ligga till grund för de etiska överväganden som gjordes.

Steinar Kvale och Svend Brinkmann (2009) tar upp vikten av att berätta för intervjupersonerna hur intervjumaterialet kommer att användas, samt att vara tydlig med vad som är tanken med studien i fråga (Kvale & Brinkmann 2009, s. 87). Även lagen om etikprövning understryker vikten av att deltagaren i det specifika forskningsprojektet får veta varför forskningen ska utföras och hur genomförandet kommer att gå till (SFS nr: 2003:460). Lagen poängterar alltså vikten av transparens gentemot de tilltänkta deltagarna. De deltagande studenterna fick såväl skriftlig som muntlig information om undersökningen och dess syfte. Vid seminarietillfällena anmälde studenterna sitt intresse genom att fylla i en talong. Den lades sedan i ett kuvert för att inte namn eller kontaktuppgifter skulle vara synliga. I samband med seminarierna fanns det också möjlighet för studenterna att ställa frågor om uppsatsen både i grupp och enskilt.

Bara fiktiva namn på de deltagande studenterna togs med i uppsatsen, men om deltagarna genom sina yttranden av någon anledning ändå skulle gå att identifiera skulle ett etiskt dilemma uppstå. För att hantera detta skrevs varken ålder, kön eller specifika uppsatsämnen ut. Utsagor som direkt handlade om ett visst uppsatsämne togs därför inte med som illustrerande citat. Vad gäller ämnes- och systembibliotekariern kunde deras anonymitet inte garanteras på samma sätt, då de intervjuades utifrån sina respektive roller. De informerades därför tydligt om detta.

För att ytterligare skydda deltagarnas anonymitet skapades fiktiva bilder av studenternas tecknade informationshorisonter. Bilderna ser likadana ut som originalen, men är återskapade med en annan handstil för att inte riskera ett igenkännande.

4.6 Analysmetod

Intervjuerna transkriberades efter genomförandet och en analysmetod som inspirerats av ett hermeneutiskt tillvägagångssätt användes för att analysera intervjuutskriften. Westlund beskriver att då de personer som medverkar i studien har fått tillfälle att ta omfattande plats vad gäller vad som ska tas upp samt då de medverkandes erfarenheter står i fokus, kan en hermeneutisk analysmetod vara tillämpbar och passande (Westlund 2009, s. 62). I denna uppsats var tanken att de deltagande studenterna i samtalet skulle få sätta ord på sina egna upplevelser av informations-sökning i samband med uppsatsskrivande, där den semistrukturerade intervjuguiden lämnade utrymme till att de själva i hög utsträckning skulle få berätta om de erfarenheter som de hade. Westlund tar upp hur det finns olika vägar inom den hermeneutiska teoribildningen, varav en uttrycks fokusera på generell tolkning (Westlund 2009, ss. 63-65.). Förståelse ska då vara centralt och det är viktigt att det

finns en samstämmighet mellan enskilda aspekter och underlaget som helhet vad gäller tolkningen (ibid., s. 65).

Westlund ger vidare uttryck för att kontextuella faktorer ska tas i beaktande eftersom underlaget för tolkningen, det insamlade materialet, existerar i relation till omgivande faktorer (Westlund 2009, s. 66). När läsningen av materialet sker kan man försöka åsidosätta sina redan formulerade frågeställningar då det kan hjälpa en att se vart själva textunderlaget tar en, samt notera när intervjupersonerna gång på gång ger uttryck för något eller då deras uttalanden får en känslomässig prägel (ibid., s. 74). Westlund beskriver hur analysmetoden innebär att man pågående växlar mellan det som tidigare skrivits i form av vetenskapliga texter och sitt eget underlag (ibid., s. 76).

Enligt Ulla Sjöström (1994) fokuserar skolbildningar inom hermeneutiken på innebörder i människors erfarenheter (Sjöström 1994, ss. 58-59). I tidigare avsnitt gjordes problematiseringar kring intervju som metod i samband med anläggandet av det sociokulturella perspektivet. I den mån som det sociokulturella perspektivet lägger fokus på ageranden skulle en motsättning mellan hermeneutiska och sociokulturella utgångspunkter kunna påpekas. I denna uppsats betonades dock utsagor, det vill säga beskrivningar kring hur intervjudeltagarna gör när de söker information, yttranden som de delade med sig av inom ramen för intervju-situationerna. Tolkningarna baserades alltså på uttalanden, vilka antogs vara färgade av en social kontext. Den sociokulturella teoribildningen var genomgående fundamental för analysen och förståelsen av det empiriska materialet, medan det hermeneutiska inslaget snarare fungerade som en inspiration för analysens tillvägagångssätt.

Efter att transkriberingen genomförts gjordes en genomläsning av det utskrivna intervjumaterialet, där nyckelord och meningar ströks under och anteckningar i marginalen gjordes. Därefter diskuterades varje intervju för sig. Teman och utsagor lyftes ut och noterades. En kategorisering gjordes med hjälp av färgpennor, så att teman från de olika intervjuerna fördes samman i mer övergripande kategorier. Därigenom kunde tematiska mönster lyftas fram och tolkas i ljuset av de teoretiska utgångspunkterna, relateras till tidigare forskning på området samt användas för att besvara frågeställningarna.

De av deltagarna ritade informationshorisonterna analyserades med ett kvalitativt tillvägagångssätt. Om informanterna varit fler kunde en kvantitativ metod använts, där resultaten presenterats och åskådliggjorts i termer av siffror, men eftersom det snarare var hur de beskrev sitt användande av sökverktygen som fokuserades, var det för denna uppsats mer intressant att analysera och presentera resultatet av ritmomentet i kvalitativa termer.

5. Resultat och analys

I följande avsnitt kommer resultat och analys att presenteras tillsammans. Uppsatsen utgår från att sammanhanget har betydelse för de deltagande studenternas uppsatsskrivande. Det akademiska sammanhanget i vid bemärkelse är Lunds universitet, men också statsvetenskap och närmare bestämt en uppsatskurs på masternivå. Den statsvetenskapliga kontexten beskrevs i ett tidigare avsnitt. I studenternas kontext ingår dessutom tillgången till biblioteksverksamheten och dess tjänster. Av denna anledning presenteras först en redogörelse för de två intervjuer som gjordes med en kontaktbibliotekarie för statsvetenskap samt med en systembibliotekarie med kunskap om discoverysystem och då specifikt LUBsearch. Sedan följer en kort beskrivning av de deltagande studenterna och i vilket skede av uppsatsarbetet de befann sig vid tiden för intervjuernas genomförande. Därefter presenteras de teman som analysen av det empiriska materialet mynnat ut i, det vill säga *Interaktion vid informationssökning*, *Att lära genom att göra*, *Tidsaspekter*, *Källkritik* samt *Prioritering av sökverktyg*.

5.1 Intervju med ämnesbibliotekarie

På det bibliotek som riktar sig till den statsvetenskapliga institutionens studenter arbetar en bibliotekarie som särskilt finns till för de masterskrivande studenterna inom just statsvetenskap. Om de har läst på Lunds universitet från start har de från början fått utbildning i informationskompetens, beskriver bibliotekarien. Det erbjuds kurstillfällen från grundnivå och uppåt, där studenten ges möjlighet till utbildning i informationssökning. All information är menad att vara skraddarsydd utifrån var i utbildningen som studenten befinner sig. Masterstudenterna träffar ämnesbibliotekarien i början av terminen i samband med introduktionen. Bibliotekarien presenterar sig då och lämnar information kring vad biblioteket kan göra för studenterna under uppsatsens gång. Därefter följer olika upplägg beroende på vad som bestämts för terminen, berättar bibliotekarien.

Under pågående termin, vårterminen 2014, har ämnesbibliotekarien bokat in en föreläsning om referenshanteringsverktyg samt två stycken workshops för de masterskrivande statsvetarna. Det har dock enligt ämnesbibliotekarien varit svårt att få studenterna att dyka upp på de olika undervisningstillfällena. Bibliotekarien säger: ”Det stora problemet med masternivån utifrån ett informations... informationskompetensperspektiv är ju att väldigt många studenter tycker att det där kan jag redan /.../”.

Men bibliotekarien beskriver att de som dyker upp på dessa utbildningar ofta lämnar en god respons och menar att de har lärt sig en del nytt om hur de ska ta sig an sin uppsats. Bibliotekarien ger uttryck för att det alltid finns möjlighet att utveckla sin informationskompetens. I och med att uppsatserna ska innehålla översikter över forskningsområdet är det enligt bibliotekarien viktigt att studenterna har en god uppfattning om hur man bedömer och värderar olika källor, vilket gör att fokus främst därför ligger på källhantering i detta skede.

De masterskrivande statsvetarna erbjuds alltså en skraddarsydd workshop för bara dem, men det finns även andra möjligheter att få hjälp med informationssökningen till uppsatserna, berättar bibliotekarien. De kan fråga personalen i disken på det fysiska biblioteket och öppna sökverkstäder erbjuds, dit studenterna kan komma en gång i

veckan under perioden mars till maj. Detta för att ge de uppsatsskrivande studenterna möjlighet till vägledning i sin sökprocess. Ämnesbibliotekarien säger:

./../ om det inte är någon som har en sån här väldigt specifik fråga så säger jag ofta men kom på sökverkstan istället så kan du sitta ner i lugn och ro ./../ söka och fråga när frågorna kommer för att jag tror också att många drar sig för att fråga för att ja de sitter hemma och sliter sitt hår och sen så tänker de nej men jag ska kolla upp detta så kommer de hit och så 'vad var det nu som var problematiskt, nej jag tar det någon annan gång'.

Då studenterna idag har tillgång till flera olika sökverktyg och där Google ofta har en stor roll arbetar ämnesbibliotekarien mycket med att försöka förklara vad skillnaden är mellan en discoverytjänst som LUBsearch, en ämnesdatabas och Google. Bibliotekarien berättar:

./../ oftast ritar jag många cirklar, tycker om att rita cirklar för att förklara skillnaden mellan discoverytjänster, databaser och Google och Google scholar. Jag brukar liksom dela in dem i de fyra delarna och att förklara varför man söker på ett ställe i ena fallet och varför man inte gör det i andra fallet ./../.

Genom att lägga tid på att förklara dessa olika sökmöjligheter är det mindre risk att studenterna ska utföra sökningar i system som inte kan leverera vad som eftersöks, beskriver bibliotekarien. Ämnesbibliotekarien avråder inte till att googla när det behövs men menar att det är mycket viktigt att förklara vilken typ av resultat som Google kan ge. En googling kan ge vissa resultat snabbt vilket gör att många tror att informationssökning inte är en komplex handling, förklarar bibliotekarien. När ämnesbibliotekarien visar för studenterna vilken typ av söktjänst som passar bäst för just dennes behov poängteras vikten av att veta om användaren *letar* efter en redan känd källa, det vill säga om användaren redan vet titeln eller författaren. Om så är fallet kan det vara bättre att använda ett visst verktyg, medan det kan vara bättre att använda ett annat verktyg om användaren däremot *söker* efter information kring ett ämne.

5.2 Intervju med systembibliotekarie

Systembibliotekarien som arbetar på Lunds universitetsbibliotek berättar att LUBsearch är en tjänst som kan sägas innehålla flera delar. Systembibliotekarien ser likheter med Google i och med att tjänsten, precis som Google, innehåller ett väldigt stort index som rymmer stora mängder information om vetenskapligt material. Därutöver erbjuder systemet tillgång till universitetets licensierade databaser, tidskrifter, böcker och e-media. Systembibliotekarien poängterar dock att mycket av materialet som kommer upp i det stora indexet inte nödvändigtvis kan nås som fulltext via universitetet. Bibliotekarien säger:

./../ vi kommer åt det här indexet som finns i EDS¹. Det har de byggt upp med hjälp av sina förlagskontakter så de har ju tusentals avtal med både små och stora förlag så de får hela tiden metadata, så det här indexet växer väldigt snabbt, och det är den tjänsten vi köper på ett sätt, att få söka i det här indexet. ./../ där kan man till att söka i indexerad fulltext, många böcker och artiklar finns indexerade hela fulltexten, men vi kan inte se dem då för vi har inte köpt tillgången till dem ./../ men man kan få träffar på dem.

¹ EDS är en förkortning av Ebsco Discovery Systems.

Allt material som universitetet har tillgång till hittas dock oftast ganska snabbt via LUBsearch, menar systembibliotekarien. Genom att använda några få sökord kan användaren få bra resultat snabbt. Hur täckningen i LUBsearch ser ut kan variera mellan olika ämnesområden. Enligt bibliotekarien är den samhällsvetenskapliga fakultetens databaser bäst representerade i LUBsearch.

Systembibliotekarien ger uttryck för att ett discoveryssystem är en tjänst som har drag av flera olika sökverktyg. Bibliotekarien beskriver:

.../ men jag ser väl discoverysystemen som något som ligger mittemellan Google och en specialdatabas. Det har ju drag av båda men att det är speciella förutsättningar för det. Man sorterar ju ofta in systemen i att vara Google-liknande eller att det ska vara enkelt för speciellt studenter att använda, men under ytan så är det ju en massa specialdatabaser egentligen så det är ganska komplext .../.

Systembibliotekarien poängterar att om studenten använder information från LUBsearch är det faktiskt kvalitetsgranskat material som studenten kan använda med gott samvete då det inte är piratkopierat. Genom att studenten kan lita på materialet som LUBsearch tillhandahåller slipper studenten sortera och vara tveksam till ifall det är vetenskapliga artiklar. Man kan också se att LUBsearch i mångt och mycket kan vara enklare att använda för studenten än exempelvis en specialdatabas, då en sådan många gånger ofta kräver att studenten har en högre informationskompetens för att hitta lämpligt material. Men systembibliotekarien uttrycker att det i slutändan kan vara bra att använda olika källor beroende på uppgift. Bibliotekarien säger:

.../ generellt så kan man söka på olika ställen och få upp olika resultat som kan vara viktiga att söka på alla tre ställena egentligen, LUBsearch, Google och en bibliografisk databas, om man har någon i sitt ämne, som man känner till. .../ vi måste inte använda LUBsearch utan det viktiga är att de löser sina informationsbehov .../.

I och med att universitetsbiblioteket har över en halv miljon resurser går det idag inte att vara utan ett discoveryssystem, beskriver systembibliotekarien. Enligt bibliotekarien finns det såklart många saker som behöver förändras och förbättras och genom att titta på universitet runt om i världen kan man se att tjänsterna används på olika sätt. Bibliotekarien säger:

.../ discovery är väl större, både än LUBsearch och, man kan göra så mycket mer med det, eller så mycket andra saker, det är mer att det kanske behöver diskuteras mer, hur man vill använda det, det är väl en av mina käpphästar, och det är inget fel att ha det såhär, bara man kan motivera det och dra konsekvenserna av det .../.

Enligt systembibliotekarien pågår en användarundersökning som universitetsbiblioteket i Lund står för, i vilken enkätundersökningar samt observationer utförs för att få mer kunskap kring uppfattningen av universitetets discoverytjänst och för att kunna utveckla tjänsten.

Sammanfattningsvis kan sägas att de båda bibliotekariernas bidrag ger en vidgad förståelse för det sammanhang som statsvetarstudenterna befinner sig i. Villkoren för studenternas uppsatsskrivande tydliggörs. I enlighet med det sociokulturella perspektivet blir det, som framgått i avsnittet om teoretiskt perspektiv, viktigt att

belysa kontextfaktorer och interaktionen människor emellan. Studenternas utsagor har därför kontextualiserats med hjälp av bibliotekariernas svar.

5.3 Deltagande studenter

De sex studenter som intervjuades läser alla statsvetenskap på masternivå och hade samtliga påbörjat sitt uppsatsarbete nuvarande termin. Uppsatserna skriver de individuellt. I nedanstående stycken kommer de deltagande studenterna att kallas vid de fiktiva namnen Kim, Sam, Alex, Lee, Robin och Lo. I egenskap av masterstudenter hade de flertalet år av akademiska studier i ryggen. Det förtydligades dock i början av intervjuerna att frågorna som ställdes skulle komma att handla om informationssökning i samband med just detta uppsatsskrivande, där de alla var i ett inledande skede av sitt arbete med masteruppsatsen och nyligen hade påbörjat skrivandet. Lee beskriver:

Det får väl räknas som i det initiala steget där man fortfarande letar material och sådär /.../. Det steget jag håller på att gå in på nu är just det att jag ska leta material och formulera liksom teori kring uppsatsen och sätta mig in i ämnet ordentligt.

5.4 Teman

I följande del presenteras de teman som analysen av det empiriska materialet renderat. Resultatet åskådliggörs med citat från intervjuerna och relateras i slutet av respektive avsnitt till tidigare forskning på området. I varje tema redogörs först för deltagarnas svar. För tydlighetens skull följer därefter kopplingar till tidigare forskning.

Anledningen till att resultat och analys presenteras tillsammans har med antaganden om en kontinuerlig tolkning att göra. Också resultatet betraktas som en slags analys. Den sociokulturella teoribildningen används genomgående i förståelsen av det empiriska underlaget. De centrala begreppen är interaktion, kontext, kommunikation och redskap. Analysen utgår från dessa begrepp.

Intervjuerna med deltagarna bygger på tre olika delar; semistrukturerad intervju, ett ritmoment samt CIT. Citat från intervjusvaren, inkluderat svar från CIT-momentet, presenteras i nedanstående teman. Beskrivningar från ritmomentet tas också upp för att ytterligare belysa hur deltagarna använder olika sökverktyg.

5.4.1 *Interaktion vid informationssökning*

Säljö (2014) tar upp att kommunikationens roll betonas inom den sociokulturella teoribildningen, där samspelet med andra personer i omgivningen involverar en i den kunskap som de har (Säljö 2014, s. 37). Denna uppsats använder alltså ett teoretiskt perspektiv som pekar just på interaktioners värde. Därav är det intressant hur intervjudeltagarna interagerat med andra under uppsatsarbetets gång.

Med utgångspunkt i vilka personer som de deltagande studenterna beskriver att de har kontaktat i samband med sitt uppsatsskrivande, framkommer en bild av att det finns ett glapp mellan bibliotekets tjänster och studenterna. Ingen av deltagarna uppger att de har bett en bibliotekarie om hjälp för att söka information till uppsatsen, även om en av dem emellertid kort nämner att en bibliotekarie vid något tillfälle ska ha varit behjälplig med att bolla idéer kring sökningen. Samma deltagare säger sig dock inte

ha bitt en bibliotekarie om hjälp för att söka uppsatsrelaterad information. Oavsett om denna deltagare anser att den interaktionen var att betrakta som en hjälp med informationssökningen eller ej, är det tydligt hur självständigt från bibliotekarierna de medverkande studenterna genomför sin informationssökning. Kim säger: ”Jag tror bara att jag har den litteratur jag behöver och fixar det ganska bra själv liksom så därför känner inte jag att jag behövt använda till exempel bibliotekarierna.”

Både Lo och Lee talar också om att anledningen till att de inte kontaktat en bibliotekarie angående informationssökningen till uppsatsskrivandet har med den egna förmågan att göra. Lo säger: ”Det måste ju vara på grund av att man ändå känner en viss säkerhet i hur man ska ta sig till, så det är nog det.” Lee beskriver:

Det är väl bara det att jag inte valt att fråga nån annan och det beror lite på att man kommer ungefär dit man vill i alla fall, med sökningarna. Känns det som i alla fall /.../. Det känns ju spontant inte som att jag behöver hjälp med det, eller vad man ska säga.

Inte heller när det gäller hjälp med informationssökning i specifikt LUBsearch säger sig någon av deltagarna ha vänt sig till en bibliotekarie i samband med detta uppsatsskrivande. Lo ska dock tidigare ha tagit en sådan kontakt och Sam ger uttryck för att det är bibliotekarierna som i något tidigare sammanhang lärt ut hur man kan gå tillväga vid sökningar i LUBsearch. Kim menar att man på egen hand kan komma på hur man kan göra genom att själv söka några gånger och Lee är inne på samma spår. Lee säger:

Jag har aldrig vänt mig i alla fall direkt att nu du har jag det här problemet jag behöver hjälp med och det är väl att jag aldrig riktigt... Jag har alltid suttit och med lite tålmod försökt få rätt på det istället för att söka upp nån. För jag kommer inte ihåg att jag har haft det problemet med LUBsearch att jag inte har förstått hur jag hittar det jag vill hitta liksom. Hade det varit nåt sånt att nu vill jag söka på tidskrifter, vilka som finns för att jag inte förstår var man kan komma åt den sökfunktionen, då hade jag ju vänt mig till en bibliotekarie. Men nej det jag inte gjort. /.../ I och för sig alltså, en annan anledning till att man kan, skulle kunna vända sig det är väl att man kanske skulle få det här om olika funktioner där som man inte visste fanns. Men det har jag aldrig heller gjort. För kanske att jag inte vet vad man skulle fråga /.../. Att det blir konstigt att fråga ’Finns det nåt i LUBsearch som jag inte vet om?’.

Flertalet av deltagarna nämner tidigare undervisningstillfällen med bibliotekarierna angående informationssökning. Alex beskriver att det tidigare under utbildningens gång har funnits många informationstillfällen där bibliotekarierna haft genomgångar av bland annat sökmotorer, men ger dock samtidigt uttryck för ett önskemål om att få möjlighet till ett sådant tillfälle även föreliggande termin, då uppsatserna skrivs. Alex säger:

Det är lite konstigt att vi inte har haft något sånt tillfälle just den här terminen, för det känns som att de här tillfällena har ju ibland varit lite överflödiga /.../. Överflödigt i och med att man haft det väldigt många gånger tidigare och sådär. De var ju inte i anslutning till uppsatsen, men just nu hade det ju faktiskt fyllt en funktion liksom.

Av intervjun med ämnesbibliotekarien framkommer att studenterna kunnat delta i workshops, en föreläsning samt de öppna sökverkstäderna. Här blir glappet mellan biblioteket och studenterna tydligt, då möjlighet till det efterfrågade

undervisningstillfället alltså ska ha erbjudits. När studenterna ritar sina sökverktyg på ett papper är det inte heller någon av dem som tar med en bibliotekarie. Bibliotekets roll i dessa studenters pågående uppsatsskrivande framstår alltså som perifer när det handlar om kontakter med bibliotekarierna angående informationssökning. Dock ger de deltagande studenterna uttryck för att de i hög utsträckning använder sig av de sökverktyg som universitetsbiblioteket tillhandahåller, vilket pekar på bibliotekets centrala funktion ur ett sådant perspektiv. Att tidigare undervisningstillfällen med bibliotekarierna omnämns av flertalet intervjudeltagare kan också tala för ett lärande under studietidens gång, där bibliotekets pedagogiska uppgift varit tydligare i andra skeden av studenternas utbildning.

Återkommande i samtliga intervjuer är deltagarnas beskrivningar kring tidigare akademiska erfarenheter och kring egna vanor, såsom studievanan eller tendensen att göra som man brukar, vilket kan vara en förklaring till deras tillvägagångssätt och alltså ge en förståelse för hur det kommer sig att ingen vänt sig till en bibliotekarie angående uppsatsrelaterad informationssökning under masterarbetet. Kim säger sig ofta titta på redan bekanta författare och kurslitteratur som tidigare använts, beskriver att det handlar om att lära sig vilken databas man ska använda, samt talar om en god förkunskap när det gäller att avgöra om sökträffar går att lita på eller inte. Kim uttrycker: ”Jag vet väldigt mycket vad som finns så är det ju inte det att jag kanske sätter mig ner och bara, nu ska jag utforska mina sökverktyg.”

Sam beskriver att de kanske förr kunde ta hjälp av varandra i kursgruppen gällande informationssökning, men för fram att de numera inte gör det så mycket eftersom man är rätt så van vid att söka. Apropå hur det kommer sig att ett visst sökverktyg väljs säger Sam: ”Alltså jag är nog inte så bra på egentligen att veta vart jag ska gå, utan jag går nog bara dit av ren vana.” Också Lee och Lo talar i termer av vanesak när det gäller användande av sökverktyg och Robin uttrycker: ”Helt ärligt så går jag ganska mycket på rutin. Man tar vad man använt tidigare så att säga. /.../ Och så känner man igen hur det är uppbyggt och sådär också. Man vet vad man får.”

Lo tar upp att val av sökverktyg handlar om en inskolning, där man fått lära sig att använda ett visst verktyg. Alex pratar om skillnaden mellan att i nuläget använda LUBsearch och hur det upplevdes under tidigare studier. Alex säger:

Jag kommer ihåg LUBsearch som ett ganska dåligt verktyg tidigare /.../. Så kändes det ganska krångligt, men nu när jag använder det så tänker jag inte riktigt på det så att, jag vet inte ifall det har förbättrats eller om det bara är jag som har blivit bättre på att använda det.

Lo beskriver att den akademiska bakgrunden medfört ett lärande kring hur relevansbedömning av artiklar kan gå till. Lo beskriver: ”I grund och botten så är det ju också via mina tidigare studier alltså vad jag har fått lära mig att vad som är rent akademiskt. Alltså vad gäller de akademiska artiklarna, vad det innebär liksom, vad som krävs.”

Interaktion som beskrivs ha förekommit i samband med informationssökningen till studenternas masteruppsatser uttrycks i huvudsak handla om andra personer än med bibliotekarierna. Flera av deltagarna nämner handledare och några tar upp sakkunniga inom respektive ämnesområden samt kontakter. Det lärande som en interaktion med bibliotekarierna kunnat mynna ut i får stå tillbaka. Däremot blir samspelet mellan

studenter och bibliotekets sökverktyg tydlig eftersom de i stor omfattning använder dessa verktyg och LUBsearch skulle kunna vara en representation av interaktionen även med bibliotekarierna.

Vad som ovan framkommit kring de uppsatsskrivande masterstudenternas interaktioner vid informationssökning kan relateras till vad Catalano (2013) visat i sin metastudie. Istället för att söka upp andra personer såsom exempelvis studenter eller bibliotekarier, vill studenter på master- och doktorandnivå helst kontakta professorer med sina frågeställningar kring akademiska undersökningar (Catalano 2013, s. 263). Resultatet ovan är i linje med vad Catalano för fram. Detta i den utsträckning som handledare och sakkunniga ämnesexperter kan likställas med de i tidigare forskning påvisade preferenserna att kontakta professorer. Bibliotekarien hamnar också här i skymundan. Dock kan man fråga sig hur relevant jämförelsen är att göra, då det är tänkbart att ämnesexperter såsom professorer och handledare bidrar på ett sätt till studenters informationssökning och att bibliotekarier bidrar på ett annat.

När det kommer till de medverkande studenternas pågående uppsatsarbete är det i alla fall klart att bibliotekariens roll i detta intervjumaterial framstår som avlägsen. Bibliotekarierna tycks mer närvarande i studenternas tidigare utbildningshistorik än i deras nuvarande situation. En anledning till detta skulle kunna handla om just graden av upplevd kompetens gällande informationssökning. Om studenterna tycker att de redan har lärt sig att söka information och om de anser att de får tillfredsställande träffar och resultat genom ett självständigt sökande, ser de kanske ingen anledning att uppsöka en bibliotekarie för detta ändamål. Dock kan det vara svårt att veta vad man eventuellt missar och vad man skulle kunna få veta eller lära sig av en sådan bibliotekariekontakt.

Resultatet som här framkommer kring tendenser att göra som vanligt överensstämmer med vad tidigare forskning visat. Griffiths och Brophy (2005) pekar i sin studie på att den förtrogenhet som användande av en viss söktjänst ger över tid, på grund av att verktyget blir välbekant, visar sig få deltagarna att tycka om det (Griffiths & Brophy 2005, s. 545). Tillvägagångssätt kan därigenom förstås i ljuset av över tid etablerade vanor.

De samstämmiga beskrivningar som studenterna ger uttryck för kan handla om att de läser inom samma disciplin och får ta del av liknande verktyg i den sociala kontext, det vill säga i det här fallet disciplinen statsvetenskap, som de rör sig inom. Informationssökningen beskrivs likartat och kan kopplas till materiella och intellektuella verktyg såsom Säljö (2014) beskriver det. De verktyg statsvetarstudenterna relaterar till kan förstås som likartade färdigheter, exempelvis vad gäller tillvägagångssätt vid informationssökning. Enligt Hedman och Lundh (2009) kan informationskompetens betraktas som något över plats och situation föränderligt (Hedman & Lundh 2009, s. 270). I den mån sammanhanget är gemensamt för dessa statsvetarstudenter, kan man alltså förstå informationskompetenser som kontextbundna företeelser och därmed lyfta fram de likartade svar som studenterna ger. Däremot kan man fråga sig om de också ingår i andra sammanhang som är viktigare för dem och som i så fall påverkar deras informationskompetens mer.

Hur interaktioner med sökverktyg och personer i studenternas omgivning ser ut kan handla om hur länge studierna pågått. Informationskompetensen kan förändras i takt med att nivån på studierna avanceras. Samspelet med exempelvis bibliotekarier skulle därigenom kunna vara mer framträdande för studenter på grundnivå, medan studenter på avancerad nivå i högre utsträckning interagerar med sökverktygen på egen hand.

5.4.2 Att lära genom att göra

I studenternas beskrivningar av sin informationssökning upprepas en tematik. Denna tycks handla om att de mångt och mycket självständigt testat olika tillvägagångssätt. Kim beskriver:

Ibland att jag är osäker på om jag kan söka på två ord och då är bibliotekarien mycket mer insatt, om du sätter såhär citattecken kring detta så kanske du får bättre alltså såhär. Men oftast så brukar man ju ändå luska ut det genom att söka några gånger liksom.

Lee talar om att hitta söktermer genom att prova sig fram. Lee säger:

/.../ Så det är väl helt enkelt, det är väl trial and error bara, att komma fram till de här orden /.../. Man kanske hittar en artikel och där kan man identifiera vilka ord man ska söka vidare på och sånt där, så att det är väl lite en sån process där man liksom får testa sig fram, för jag har inte hittat nåt bättre sätt än att göra så.

Även på tal om en sökhändelse som upplevts ha gått väldigt bra har Lee en liknande förklaring: ”Att man hade genomgått nån slags trial and error-process och gjort en chansning och det gick hem.”

Flera av deltagarna tar alltså upp att informationssökningen i samband med uppsatsskrivandet innefattar att självständigt prova sig fram. Också när Sam sätter ord på ifall det finns någon särskild strategi vid användandet av ett sökverktyg är det ett utforskande av olika tillvägagångssätt som nämns. Sam säger:

Det är nog att man liksom söker på alla varianter av nånting. Alltså såhär med nyckelord och så. Att man söker på alla... och på svenska och på engelska /.../. Man kan få väldigt olika resultat fast man gör en liten ändring liksom. Så det är väl så kanske. Att man försöker testa alla möjliga varianter av nånting.

Själva strategin kan alltså bestå i att testa sig fram. Vidare ger både Lee och Sam dessutom uttryck för att användbarheten hos ett visst sökverktyg avgörs genom sökningar och genom bedömning av de resultat som framkommer. Några av intervjudeltagarna säger sig ha blivit introducerade för LUBsearch via biblioteket, men Alex beskriver ett eget upptäckande av sökverktyget. Alex säger: ”Jag tror inte att jag fick någon introduktion till LUBsearch, utan det var nog bara att jag fick vänja mig vid ett nytt sökverktyg liksom.”

Utsagorna ovan överensstämmer med vad Wu och Chen (2011) säger om hur masterstudenter använder verktyg på webben. Att studenterna på egen hand testat olika tillvägagångssätt framkommer i deras artikel som ett sätt att använda webbresurser (Wu & Chen 2011, s. 648). Ett flertal av studenterna i denna undersökning nämner detta, vilket väcker frågor kring om en progression under studietiden kan ha betydelse för studenters benägenhet att prova sig fram på egen

hand. De verktyg som studenterna tillskansat sig under utbildningens gång är en del i förståelsen av hur det kommer sig att de menar att de kan söka så pass självständigt. Tidigare utbildningserfarenheter kan möjliggöra självständig informationssökning. Att använda sig av verktyg kan då tolkas som bemästrande av rent konkreta redskap såväl som av redskap i form av lärdomar.

Studenternas beskrivningar kring att på egen hand prova olika tillvägagångssätt kan relateras till vad Asher, Duke och Wilson (2013) tar upp. De pekar på att mer utbildning vad gäller informationssökning är eftersträvansvärd. Desto mindre förkunskap studenten har, desto svårare blir det att använda sökverktygen som biblioteken erbjuder. Mer utbildning kan göra att studenten får lättare att använda dessa sökverktyg. (Asher, Duke & Wilson 2013, s. 476) Studenternas beskrivningar av självständighet kan kontrasteras mot förespråkande av sådana utbildningsansatser som finns i tidigare forskning. Studenternas syn på om det är önskvärt med mer utbildning i informationssökning eller om de hellre föredrar att själva prova sig fram är inte utläsbart i intervjuerna. En av dem nämner att de saknat ytterligare utbildning denna termin.

En viktig faktor är vad som kommuniceras i det akademiska sammanhanget, exempelvis i den allmänna introduktionen till masterkursen eller i andra informations-texter och hur studenternas förståelse av informationssökningens betydelse är situerad i denna omgivande kontext. Självständighet är något som betonas i det akademiska studiet arbetet, vilket kan påverka hur studenterna gör när det kommer till själva informationssökningen. Dock behöver inte utbildning i informationssökning stå i ett motsatsförhållande till att självständigt prova sig fram. Cmor och Li (2012) föreslår en utbildning i informationssökning där studenten själv ska utföra vissa sökmoment för att på så vis lära studenten ett mer konstruktivt sätt att ta till sig information samt ta beslut om dess vetenskaplighet, relevans och aktualitet (Cmor & Li 2012, s. 455). Sådan utbildning kan alltså utveckla färdigheter som möjliggör att man på egen hand förmår söka information till akademiska uppgifter.

Ämnesbibliotekarien tar upp att biblioteket erbjuder sökverkstäder där studenterna självständigt kan söka information i universitetets olika sökverktyg, men där de också kan be om hjälp av bibliotekarie vid behov. Genom att bibliotekarien exempelvis rekommenderar studenten att utföra sina sökningar i LUBsearch vid dessa sökverkstäder kan studenten självständigt utveckla sin informationskompetens ytterligare. Asher, Duke och Wilson beskriver att studenten kan slippa leta efter passande databaser när ett discoveryverktyg används (Asher, Duke & Wilson 2013, s. 476). Detta kan alltså innebära att studenterna kan fokusera på att hitta passande söktermer och utveckla sina källkritiska färdigheter.

5.4.3 Tidsaspekter

I detta avsnitt kommer tidsperspektivet att belysas, då tidsaspekter berörs i flera av intervjuerna. När tid nämns handlar det i flera fall om åtkomst, såsom till exempelvis artiklar. Kim beskriver:

Det viktiga med sökverktyg är att man ska inte behöva sitta och söka i tjugo minuter för att hitta en artikel utan det ska gå snabbt. Jag vill direkt få upp alltså de relevanta svaren och då kanske man förväntar sig av sökverktyget att det ska vara lite flexibelt /.../.

När Kim får tips från handledaren om en artikel är det Google som i första hand används för att få tillgång. Kim förklarar:

Jag kör det alltid på Google istället och sen så, antingen så ligger det där som öppet material och så kan man ta ner det med detsamma eller så tar man sig till universitetsbiblioteket så hittar man det via någon databas, så kan man få ner det. Och ibland så testar jag och skriver på LUBsearch också men det är väldigt sällan jag får bra träffar så att då bara känner jag att det är onödigt tid att lägga på det.

Beträffande artiklar tar Lee upp att det i nuläget är en ständigt aktuell fråga vad som är tillgängligt direkt. Dock uttrycker Lee dessutom: ”I de enskilda fallen så är jag alltid nöjd när jag hittar det och alltså tillgången är viktigare än tiden det tar att hitta det.” Följaktligen ges det i intervjuerna alltså uttryck för både att snabb åtkomst är eftersträvarvärt, men också att tillgången i slutändan är mer betydelsefull än att det har gått fort. Att sökningen varit tidsödande är således inte nödvändigtvis negativt. LUBsearch beskrivs vara det sökverktyg som Lee använder i första hand när det handlar om att få tillgång. Men gällande LUBsearch säger Lee även:

Det kanske är bara som jag uppfattar det eller nånting, men jag upplever att grafiken har de kanske jobbat lite för mycket med för det är ganska långsamt. Och det kan haka sig emellanåt på de här olika, om man ställer in årtal, söker, ställer tillbaka dem och söker igen, så kan den ändå hoppa tillbaka till årtal och sånt där har jag märkt några gånger.

Några är inne på att det kan bli mödosamt att lägga ner mycket tid på sökningarna, men av olika skäl. Kim berättar att två timmars sökning kan göra en trött och göra att man känner att man inte orkar mer och apropå viktiga funktioner hos ett sökverktyg berättar Sam:

Alltså jag tycker nog att det är ganska viktigt, jag vet inte om det är en funktion, men att den inte såhär är för känslig typ. Alltså att man skriver nåt så söker den bara exakt på det. Utan att den söker lite okänsligt, så att man får fram det man nästan skrev. Eller liksom, för det underlättar väldigt mycket. Annars så måste man göra precis sådär som jag sa att man måste skriva precis rätt variant för att få fram nånting. Och det kan ta tid. Ju.

Sam ger uttryck för att det kan vara jobbigt att bläddra för många sidor ner i träfflistan och säger sig hellre vilja ha resultatet på första sidan. Sam sätter emellertid också fingret på en annan aspekt som kan kopplas till tidsfaktorer. Sam säger:

Just i det här stadiet så är det ju inte såhär dåligt att man inte hittar så mycket. Eftersom man ska skriva en uppsats. Man vill inte gärna att alla andra ska ha skrivit samma uppsats som en själv liksom, utan då vill man ju snarare att man inte hittar så mycket kanske.

Nedlagd tid som spenderats för att hitta tidigare forskning behöver alltså inte ses som bortkastad om bara väldigt lite blir återfunnet, eftersom det i det initiala skedet av uppsatsskrivandet kan vara positivt att inte hitta så mycket. Man kan förstå detta med utgångspunkt i vad Säljö beskriver angående lärande ur ett sociokulturellt perspektiv. Säljö för fram att i samtliga aktiviteter som vi ägnar oss åt föreligger ett lärande (Säljö 2014, s. 13). Att lägga mycket tid på att leta efter information och märka att man inte hittar ett användbart underlag kan således vara en lärprocess i sig, inte minst då man aktivt behöver fundera över hur man ska gå vidare. Dessutom kan det innebära att man ser det positiva i situationen, såsom att det kan vara bra att upptäcka

luckor i det givna forskningsområdet. Lärandet skulle dock också kunna handla om att studenten på grund av dåliga erfarenheter lär sig att sökverktyget inte är användbart. En sådan erfarenhet skulle kunna vara att det tar för lång tid att få åtkomst till artiklar via ett visst verktyg.

Intervjuszvaren kring tidsaspekter kan kopplas till resultaten i den forskningsöversikt som Catalano presenterat. Tillvägagångssätt för informationsökning eller kunskap kring databasers funktioner kan nedprioriteras för att man inte hinner (Catalano 2013, s. 265). Utsagor från dessa intervjuer är i linje med Catalanos resultat i den meningen att tidsbegränsningar är en närvarande faktor.

Deltagare i denna uppsats ger uttryck för att snabb åtkomst till olika källor, exempelvis artiklar, är betydelsefullt. Vaughan (2011) påpekar i sin studie att förekomsten av befintlig metadata är av stor betydelse för att studenter snabbt ska få tillgång till rätt material (Vaughan 2011, s. 49). På så vis understryks här interaktionen mellan människa och verktyg genom att redskapens attribut påverkar handlingsutrymmen för användarna och sådant som metadata inverkar på hur detta samspel ser ut. Ett sökverktyg skulle kunna väljas bort på grund av att det inte finns tillräckligt med metadata, då detta innebär att träffarna begränsas. Konsekvensen kan alltså bli att användarna slutar söka i verktyget.

En av deltagarna påtalar att det är jobbigt att behöva bläddra för många sidor i träfflistan, vilket kan relateras till vad Breitbach (2012) för fram i sin artikel. En sökning i ett discoverysystem kan generera så ofantligt många träffar att användaren har svårt att hantera dem (Breitbach 2012, s. 639). Mängden informationsresurser som tillgängliggörs via metadata kan tolkas vara en av orsakerna till dessa långa träfflistor, vilket då kan peka på en slags motsägelse. Å ena sidan är metadata väsentlig för att studenten snabbt ska få tillgång till efterfrågad information, men å andra sidan vill användaren endast få träffar på relevant information som passar studiekontexten.

Även ämnesbibliotekariens resonemang kring skillnaden mellan att söka och att leta efter information kan kopplas till tidsaspekten. Syftet med sökningen kan därmed lyftas fram. Om uppsatsrelaterad informationsökning sker i ”fel” sökverktyg kan det bli svårare för studenten att nå ett tillfredställande resultat. Tiden för sökningen kan möjligtvis reduceras genom att använda ett verktyg som är lämpligt för syftet. Även här kan den sociokulturella förståelsen understrykas då det handlar om samspelet mellan användare och verktyg. I detta fall kan det handla om kunskaper kring själva redskapen, såsom att kunna avgöra vilket verktyg som är lämpligt.

5.4.4 Källkritik

När intervjudeltagarna sätter ord på hur de vet att en källa är tillförlitlig, nämns i deras beskrivningar den inramande kontexten. Sam berättar:

Om det är som, i en vetenskaplig typ tidskrift eller att man vet att den är liksom så, så vet man ju oftast att den är hyfsat bra /.../. När man hittar artiklar så är det ju ofta att de är publicerade i kanske en antologi eller nånting sånt... och då kan man ju känna igen nåt annat namn eller att ja, att man ser att de ändå kommer i nåt sammanhang typ.

Sam beskriver alltså att avgörandet om en källa är tillförlitlig handlar om dess sammanhang, såsom vilken tidskrift eller antologi som publikationen förekommer i.

Bedömningarna kring tillförlitlighet kan då förstås som inlärd procedur kopplade till informationssökning, alltså som verktyg i abstrakt bemärkelse. Även Alex tar upp själva sammanhanget som en indikator på att en källa är tillförlitlig, men då med utgångspunkt i sökverktyget. Alex förklarar:

Jag tänker mig att, nu vet jag inte hur det funkar på LUBsearch faktiskt, om de är peer reviewed-artiklar som ligger där, men det är i alla fall den logiken jag tänker. Jag tänker att det jag hittar där är relativt tillförlitligt i den bemärkelsen liksom att det finns tidigare forskare som har kollat på dem, men sen kan man ju såklart aldrig vara säker så att man kan ju anta att man alltid har något slags kritiskt öga när man läser sitt material, men jag tänker mig, jag kanske är lite för okritisk där, men jag tänker mig att det man hittar på LUBsearch, där är ju framförallt när det kommer till vetenskapliga artiklar är liksom faktakollat och sådär så att det borde vara hyfsat korrekt.

Lo är inne på samma spår vad gäller LUBsearch. Lo säger:

Som i artiklarna så är det ju, i första hand så tittar jag ju på referenser liksom, vad refererar man till /.../. Sen förlitar jag mig på något sätt på också att det som finns att hitta via LUBsearch ändå är sånt som är tillförlitligt då, så det gör jag ju klart i första hand /.../. Och sen rapporter och så, det beror lite på vad det är för organisationer och så vidare som har gjort dem, var de kommer ifrån liksom så.

Några beskriver följaktligen själva sökverktyget som en indikator på källors tillförlitlighet, där LUBsearch återkommande lyfts fram. Robin nämner att tillförlitligheten på det man hittar via Google inte alltid är så bra. Flera är också inne på innehållsmässiga aspekter. Lee säger:

/.../ Det är klart man gör den kollen litegrann, men det är kanske så att man gör den mer på såna här rapporter från organisationer /.../, vad man använder för metodologi i dem och vad man, hur man refererar till saker och ting och sådär /.../. Den garden som man har uppe ganska mycket på såna där rapporter går väl ner kanske lite lågt när man tittar på akademiska artiklar.

Lee beskriver att en stor filtrering görs baserat på avsändare och sammanhang, men uppger även att innehållsmässiga faktorer påverkar hur källan används. Tillförlitligheten kan handla om i vilken tidskrift artikeln är publicerad, om språkliga aspekter eller om metodologi, berättar Lee och nämner dessutom peer review-filter.

Robin ger uttryck för att en del webbsidor kan se konstiga ut, vilket gör att man behöver hitta samma uppgifter på något annat ställe också. Robin säger sig kunna reagera på både utseendemässiga faktorer som typsnitt och på sidors innehåll.

När det handlar om kriterier hos sökverktyg som påverkar ens tillit till verktyget i fråga, tas LUBsearch återigen upp med utgångspunkt i dess akademiska kontext. Att sökverktyg tillhandahålls av universitetet tycks för flera intervjudeltagare innebära en trovärdighet.

Lo berättar: ”På något sätt så gör det ju att man litar på det bara för att man vet att det är liksom universitetets egna verktyg /.../. Och sen så ser man ju också vad man får för form av artiklar och böcker då när man söker då.”

Alex uttrycker att när det är tillförlitliga artiklar som efterfrågas är det LUBsearch som väljs som sökverktyg. Alex säger:

Jag har bara en sån där mental bild av att LUBsearch är mer tillförlitligt än till exempel då Google Scholar /.../. Jag är nog ganska okritisk när det kommer till såhär rent faktakoll liksom när det gäller artiklar som jag har sökt på LUBsearch. Jag tänker nog att det är ganska tillförlitligt material.

Också sökverktyget Lovisa omnämns. Robin säger:

Ja det är alltid skönt att veta vem som står bakom det och att det, är godkänt av någon som har auktoritet på ämnet, som Lovisa och LUB, man vet verkligen vem som står bakom, men med Google då är det ju välanvänt så det vet man att det finns mycket resultat också.

Ett sökverktygs inramning, här i form av dess akademiska kontext, framkommer alltså som betydelsefullt för avgöranden kring kvalitet. En konsekvens kan bli att exempelvis LUBsearch, i egenskap av dess koppling till universitetet, blir synonymt med tillförlitlighet. Om så är fallet kan kritiska ifrågasättanden få stå tillbaka. Källkritiska reflektioner kan därmed hamna i skymundan.

Flera talar, som ovan framkommit, om sin tilltro till universitetets sökverktyg. Dock sticker en intervjudeltagares beskrivning ut. Kim ger uttryck för att negativa erfarenheter av LUBsearch har gjort att tilliten till det verktyget ifrågasätts. Kim säger:

/.../ Att man också vad har jag fått för resultat sedan innan. Har jag ofta fått pålitliga källor, artiklar som jag inte... Typ i LUBsearch är ju väldigt mycket mer på min vakt eftersom jag vet att jag har fått upp ganska mycket såhär artiklar som har varit, alltså väldigt dålig kvalitet på. Man kan få upp artiklar som nästan känns som att det är typ någon i min ålder som har suttit och skrivit och som bara inte haft någon koll på läget överhuvudtaget liksom /.../. Det känns inte helt tillförlitligt, för bara för att det är publicerat känns, i någon, i någon tidskrift som man kanske inte ens vet vilken det är, så känns det inte som att det är säkert, så just att man vet lite granna att typ Lovisa, all litteratur är ju typ, alltså jag vet inte, litteraturen på universitetsbiblioteket, så länge det inte är skönlitterärt eller, så litar jag på det /.../.

Utöver sammanhanget och den egna erfarenheten nämner några dessutom träfflistan som betydelsefull för tilliten till sökverktyget. Sam säger: ”Att man alltid får i en viss ordning eller att man får alltid... att man känner att man inte missar nånting. Eller att det kommer såhär jättelångt bak. Så man orkar ju inte bläddra sådär tio sidor, utan man vill ha det på första sidan typ.” Lee berättar: ”Alltså först så skulle jag återkomma till det där med vilka artiklar jag får tillbaka och sånt där. Att det finns nåt slags... nån slags sorteringsmöjlighet och om det inte finns det, i alla fall nån logik till träfflistan.” Ytterligare beskrivningar av källkritiska bedömningar tas upp. Lee ger uttryck för att det är skillnad på tillvägagångssättet vad gäller akademiska artiklar och böcker jämfört med då det handlar om rapporter från organisationer. Lee säger:

Så lägger man väl på ett extra lager och tittar vad det är för typ av rapport och sånt där så att det inte bara är nån... nåt working paper för organisationen, utan att det faktiskt är nån kvalitativ rapport eller vad man ska säga.

Apropå Wikipedia säger Lee: ”/.../ Om man är inne på det där med källkritik så appliceras det ju givetvis en massa där och man får titta på referenserna de anger, men det är en extremt bra sammanställning av händelseförlopp och sådär.”

Att ämnesbibliotekarien beskriver att utbildning som ska bidra till att utveckla informationskompetens ges redan från start på grundnivå, talar för att statsvetarstudenter på masterprogrammet fått en skolning i sådana färdigheter. Detta förutsatt att studenterna faktiskt deltagit i dessa av biblioteket anordnade utbildningstillfällen, men som ovan framgått omnämns tidigare undervisning med bibliotekarierna av flertalet intervjudeltagare.

Säljö för fram att det sociala sammanhangets betydelse ses som centralt (Säljö 2014, s. 104). Med bakgrund av detta kan likartade reflektioner och resonemang vad gäller källkritik förstås som en följd av ett kontinuerligt lärande, där studenterna inom ramen för sin utbildning haft möjlighet att delta i för dem skraddarsydda moment kring informationssökning. En förståelse ur ett sociokulturellt perspektiv kan därmed understrykas.

Beskrivningarna kring källkritik kan kopplas till Fawley och Krysaks (2012) studie. De föreslår att bibliotekarierna kan utbilda studenterna i hur de ska söka fram information i discoverysystemet, vilket gör att de på så vis använder sin chans att påverka studenternas informationskompetens (Fawley & Krysak 2012, s. 213).

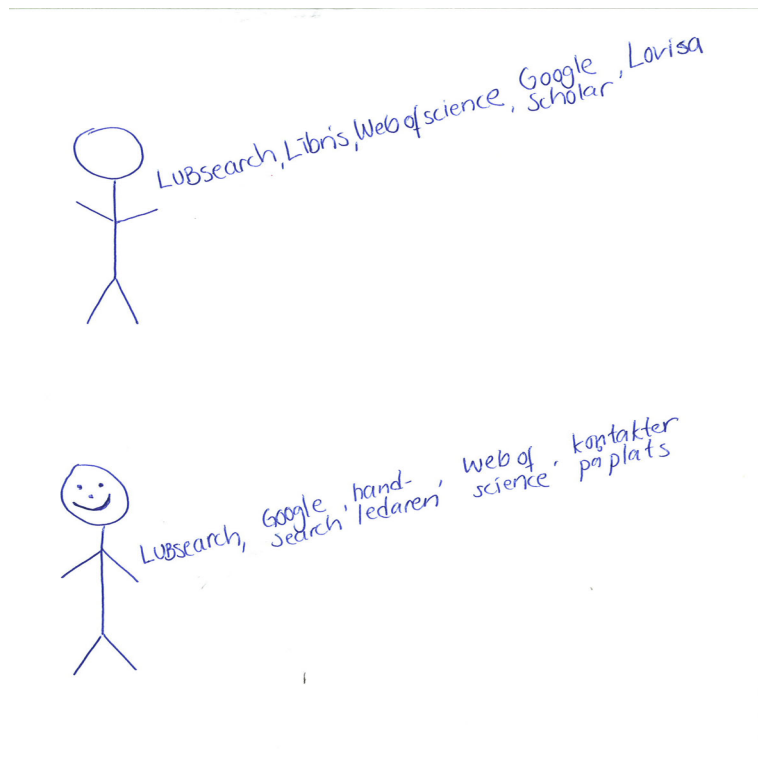
Fawley & Krysak säger att bibliotekarierna bör lägga fokus på att uppmuntra studenterna att bära med sig ett kritiskt tänkande (Fawley & Krysak 2012, s. 212). I studenternas utsagor blir det dock tydligt att deltagarna har en stor tilltro till LUBsearch i och med att det är universitetets egna sökverktyg. Om den tilltron innebär att de inte reflekterar källkritiskt kring material som hämtats därifrån, ser man kanske heller ingen anledning till att söka mer utbildning från exempelvis bibliotekarierna.

Uttalanden om att deltagarna i stor utsträckning litar på universitetets egna sökverktyg liknar resultat som Brage och Igelström (2008) för fram i sin artikel. Deltagarnas uttalanden pekar på flera av de aspekter som i tidigare forskning lyfts fram som viktiga. Utifrån deltagarnas svar gällande källkritiska avgöranden verkar de flesta falla inom ramen för vad både Ostenson (2014) och Meola (2004) förmedlar i sina artiklar angående ett större perspektiv när det kommer till källkritik.

5.4.5 Prioritering av sökverktyg

De deltagande studenterna gjorde varsin teckning under intervjuernas ritmoment, där de skulle åskådliggöra hur viktiga olika sökverktyg är för dem. Metoden möjliggjorde att deltagarna samtidigt kunde sätta ord på vad det var som gjorde att de prioriterade ett visst sökverktyg framför ett annat.

Reproduktioner av två av dessa bilder illustreras på nästa sida i figur 1. Dessa båda har valts ut för att visa på ett par exempel, men är alltså inte deltagarnas faktiska teckningar.

Figur 1. Reproduktioner av två teckningar.

På de teckningar som intervjudeltagarna gör i intervjusituationerna placerar hälften LUBsearch närmast sig. När de alltså ska åskådliggöra hur viktiga de anser att olika sökverktyg är, ritar flera LUBsearch närmast, vilket visar på att de föredrar det sökverktyget. Några ritar LUBsearch lika nära sig själva som andra sökverktyg, exempelvis Google Scholar. En intervjudeltagare placerar däremot LUBsearch i utkanten av papperet och ger i intervjusituationen uttryck för att det i LUBsearch inte finns mycket som passar till ämnesområdet för uppsatsen.

Som ovan framgått tycks det faktum att ett sökverktyg är knutet till universitetet innebära en tillförlitlighet för flera av intervjudeltagarna. Samtidigt framkommer ett par röster kring olika prioriteringar vad gäller bibliotekskatalogen Lovisa och discoverysystemet LUBsearch. För någon är Lovisa att föredra, för någon är det snarare LUBsearch som lyfts fram som fördelaktigt. Kim säger:

/.../ Men sen så tycker jag att LUBsearch är lite sisådär, för jag tycker ändå att ofta så kan det vara så att, jag tror inte jag kanske helt och hållet söker på rätt sätt nu men, om jag vet att det finns en artikel som jag behöver och sen så söker jag på den så är det inte alltid den... /.../ att den kommer liksom inte så aktuellt typ överst när jag kanske söker på författare och en bit av titeln liksom, så måste man då scrollera ner en massa och leta liksom. Där är det mycket bättre i Lovisa, där kommer ju till exempel, söker man på titeln så kommer ju, och författaren, så kommer det ju med detsamma liksom.

Lee beskriver att vissa sökverktyg är enklare att använda än andra. Lee säger: "LUBsearch brukar funka ganska bra också, tror jag /.../. Lovisa har jag absolut sämst erfarenhet av. Det... den förstår jag faktiskt inte hur materialet kommer upp i den ordningen som det gör där." Faktum är att flertalet intervjudeltagare just ger

uttryck för frågetecken beträffande hur sökverktygen fungerar, där olika aspekter nämns. När Lee ska beskriva en situation då informationssökningen gått dåligt är det förståelsen av själva sökverktyget som tas upp. Lee säger:

Det är väl generellt sett när jag sökte böcker i Lovisa på det här ämnet. Att om man skriver in... det spelar ingen roll tycker jag, vilka keywords man skriver in där, utan man får helt enkelt upp en otrolig blandning på böcker där /.../. Jag förstår faktiskt inte alls vilka resultat som kommer upp där /.../. Jag hade gjort nån sån sökning på Lovisa, till sist hittat ett verk och sen när jag kom fram till hyllan så hittade jag nåt annat verk som egentligen var betydligt mer intressant och mycket mer i linje med det jag skrev om, trots att jag inte förstod varför den inte hade fångats in av sökningen. Så det skulle väl vara det sämsta jag har upplevt under den här uppsatsskrivningen.

Vidare beskriver Lee att det kan vara svårt att förstå vad sökmotorernas relevans betyder. Sådana utsagor kan relateras till hur Säljö påpekar att bemästrande av tillkomna tekniska lösningar i mångt och mycket har blivit innebörden av att tillgodogöra sig kunskap (Säljö 2014, s. 241). Frågetecken kring hur sökverktyg fungerar kan med den sociokulturella förståelsen handla om vetande eller lärdomar som hänger samman med redskapen i fråga. Som ovan framgått efterfrågar Lee någon logik till träfflistan hos sökverktyg. Angående LUBsearch säger Lee: ”/.../ Jag är lite osäker på det sökverktyget med tidskrifter... om det har... om det... eller hur det fungerar exakt.”

Frågetecken kring hur LUBsearch fungerar med peer review-artiklar tas upp av Alex medan Sam inte säger sig känna till så mycket om de begränsningar som LUBsearch har. Beträffande LUBsearch berättar Sam också:

/.../ Alltså det enda som är problemet är väl ibland, fast jag vet inte om det är nåt fel med min inloggning typ, men det är enda att man inte får åtkomst liksom. Som man inte får ibland. Jag vet inte varför, för det går liksom vidare i flera steg såhär, eller det öppnas en ny sida och sen öppnas det en till och sen så kommer man ändå inte in. Utan det är såhär betalvarianter eller att det är så... Det är väl det enda som är... jag vet inte riktigt varför. För man är ju ändå inloggad så /.../. Det som kommer upp vill man ju ha tillgång till, annars borde det inte komma upp, tycker man.

Robin talar om LUBsearch och säger:

/.../ Ibland tycker jag att det är lite svårt att se vad som är en artikel och vad som är peer review av någonting eller om det är en book review eller något sånt där. Ofta står det ju, men ibland står det bara article och såna där grejer, så det kan vara lite... att man går vilse lite.

Betydelsen av att förklara vilka sökmöjligheter som finns beskrivs av ämnesbibliotekarien. Därigenom skulle studenter i lägre utsträckning genomföra sökningar i system som inte kan leverera vad som eftersöks. Visserligen är det inte nödvändigtvis så att användare av ett visst verktyg behöver eller ens vill ha en djupgående förståelse för dess alla beståndsdelar, men kunskap kring sökverktygens möjligheter och begränsningar kan göra att mer välgrundade val görs i samband med informations-sökning. Det kan bli enklare att avgöra när det ena eller andra verktyget är att föredra.

Ur intervjudeltagarnas beskrivningar framkommer en bild av att sökverktyget LUBsearch används frekvent i samband med uppsatsskrivandet. Sam beskriver en förväntan om att hitta många artiklar genom LUBsearch och säger sig också använda

det sökverktyget ofta och hitta ganska mycket artiklar där. Angående den pågående uppsatsen beskriver Alex: ”Just till denna så har det varit väldigt mycket vetenskapliga artiklar nu såhär inledningsvis och då har det varit framförallt LUBsearch som jag har använt mig av.” Även Lo och Lee ger uttryck för att det är LUBsearch som primärt använts vid informationssökningen till uppsatsen. Lo berättar: ”Att jag väljer LUBsearch främst måste ju bero på inskolningen i att göra det, tror jag, alltså så att det är det jag har med mig liksom, det är det jag har fått lära mig att göra.” Lee säger:

Om jag hittar nånting som jag inte kommer åt nån annanstans då är det ju direkt går jag till LUBsearch och då kollar om man har tillgång till det på nåt sätt genom det. Så jag skulle... jag använder ju det mycket, gör jag. Som sagt i stort sett... varje gång jag söker material.

Lee betonar åtkomsten som LUBsearch ger, men beskriver också att LUBsearch kan användas för att göra en lite öppen sökning. Även Lo tar upp att LUBsearch kan användas då man inte vet bestämt vilka artiklar man ska ha. Robin säger: ”/.../ LUB använder jag om jag faktiskt vill ha någon, någon slags metodologiskt hållbar slutsats.” Alex beskriver att om det är något som skulle kunna ändras på LUBsearch skulle det handla om att göra det så lättöverskådligt som möjligt. Alex förklarar:

/.../ I början tyckte jag, kommer jag ihåg att det var lite såhär nästan svårt att veta ifall jag var inloggad eller inte på sidan. Står väldigt litet högst upp, typ såhär hej gäst välkommen till LUBsearch och någonting logga in liksom.

Kim säger sig inte få speciellt bra träffar via LUBsearch och menar på att det ofta är tekniska problem när man ska använda det sökverktyget. Kim säger: ”/.../ Jag tycker LUBsearch är ganska dåligt så jag undviker oftast att använda mig av det.” Kim ger uttryck för att det kan vara bättre att söka i LUBsearch då man vill ha inspiration och inte på förhand vet vad man söker efter.

Med ett undantag nämner samtliga intervjudeltagare självmant sökverktyget LUBsearch tidigt i intervjusituationerna. Nästan alla tar alltså själva upp LUBsearch utan att någon fråga ställts kring detta sökverktyg. LUBsearch framstår som ett för intervjudeltagarna centralt verktyg när det kommer till informationssökning i samband med uppsatsskrivandet. Att använda sig av LUBsearch tycks vara ett självklart alternativ, om än inte enbart positiva kommentarer kopplat till detta sökverktyg framförs.

Det är tänkbart att statsvetarna utgör en studentkategori för vilka LUBsearch förevisats vara ett betydelsefullt verktyg, medan en annan utbildningskontext kunnat ge annorlunda svar. Dock kan man fundera över om intervjudeltagarna kan ha uppfattat att intervjuarna, i egenskap av studenter inom biblioteks- och informationsvetenskap, på något sätt representerat biblioteket eller med universitetet förknippade sökverktyg såsom LUBsearch och om det i så fall kan ha påverkat intervjudeltagarna i deras utsagor.

Såväl Google som Google Scholar omnämns av nära på samtliga intervjudeltagare. Det är bara en som inte nämner Google och en som inte nämner Google Scholar. Intervjudeltagarna beskriver att det genom Google kan handla om att söka fram

artiklar eller rapporter, att kolla upp någonting, att få en större inblick eller överblick. Google kan ge en bredd som andra sökverktyg inte kan ge, förklarar Lee. Lee säger:

När man har nånting som man känner sig bekväm med och sätter sig och bara googlar fram så tycker jag nästan att jag föredrar det mest. Det är väl bara det att man inte är i den sitsen så himla ofta. Men när jag känner att det kan ge lika goda resultat som nånting annat då använder jag nog Google i första hand.

Sam beskriver: ”Det är kanske lite hela tiden att man kollar Google liksom.” Robin säger: ”.../ Google är ju också jättebra för då kan man få lite nya perspektiv på saker, men där får man inte alltid så tillförlitliga grejer.” Vidare pratar Robin om enkelheten i att använda ett visst sökverktyg och förklarar:

/.../ Ja men om man bara råkar formulera sig lite småfel, om man missar ett kommatecken eller något sånt där så får man inget resultat i vare sig Lovisa eller LUB eller sådär, men i Google då så får man resultaten ändå, så där är ju också bra komplement att man kan vara slarvigare när man söker i Google men få samma resultat ändå.

Intervjudeltagarna tar upp att Google Scholar kan användas för att få tag på artiklar eller böcker, för att få möjlighet att söka vidare eller för att få en överblick över tidigare verk. Angående Google Scholar berättar Lee:

/.../ Så finns det ju en ganska bra funktion där om man väl hittar nånting så finns ju citeringarna väldigt lättillgängligt där. Så att man lätt kan klicka sig vidare liksom i en kedja då eller vad man ska säga. /.../ Bästa indikationen på hur viktigt ett verk är det... det är ju just att titta på, tycker jag, på citeringar. Hur ofta den har blivit citerad och sånt där. Och det är väl också därför lite som man kan använda Google Scholar. /.../ Från Google Scholar förväntar jag mig nästan få en översyn av fältet och kunna överblicka centrala verk och vad som har skrivits och liknande.

Robin säger:

/.../ Men sen tycker jag Scholar är ganska meckigt, man vet aldrig riktigt vad som är, och så tycker man att man hittar någonting men så är det bara vissa sidor som visas och sådana grejer /.../. Det mesta som man hittar i Scholar hittar man ju även i LUBsearch, så det är väl det också.

På de av intervjudeltagarna ritade teckningarna har flertalet med såväl Google som Google Scholar, men de har placerats på olika ställen i förhållande till dem själva. Också bibliotekskatalogen Lovisa finns med på de flesta bilder, men på något varierande position. Trots att instruktionen handlade om att rita sökverktyg nämner några kontakter och några tar med handledaren. Ingen har dock tagit med någon bibliotekarie. Däremot finns biblioteket med på flera teckningar, där några också specificerar att det är det fysiska biblioteket som avses. Kim säger: ”.../ Jag brukar gå och titta på samhällsvetenskapliga hyllan och sen bara kolla om det finns böcker och läsa lite på baksidan och kolla om det kan vara någonting intressant.”

Man kan fundera över ifall det faktum att intervjuerna genomfördes i bibliotekshuset kan ha påverkat deltagarnas svar. Att befinna sig i bibliotekslokalen skulle kunna göra att svar kring det fysiska biblioteket finns nära till hands. Ytterligare sökverktyg som tas upp på enskilda teckningar är exempelvis LUP, Lund University Publications, samt uppsatser.se och Wikipedia. Några tar upp Web of Science och

några tar upp Libris. Alex beskriver att Libris är lättöverskådligt och användarvänligt. Angående hur enkelt det är att söka i olika sökverktyg säger Sam: ”Det är väl snarare att man tänker att ämnet man söker är svårt, eller liksom att man inte hittar på ämnet. Inte att det är sökverktygets fel liksom.” Detta uttalande och andra beskrivningar avseende ämnesinriktning pekar just på uppsatsämnets betydelse för hur nyttjandet och nöjdheten kring användande av olika sökverktyg ser ut. En viss ämnesinriktning skulle ur ett sociokulturellt perspektiv kunna utgöra kontext, vilket gör det relevant att lyfta fram i denna uppsats. Om det exempelvis inte finns särskilt mycket forskning kring ett visst ämne påverkar ju den ämneskontexten samspelet mellan sökverktyg och student.

Det blir vidare tydligt utifrån intervjuerna att sökverktyg med användningsområden även bortom den akademiska kontexten också finns med som givna valmöjligheter när studenterna berättar hur de söker information till den pågående uppsatsen. LUBsearch används, men Google likaså. Att flera intervjudeltagare beskriver att det är LUBsearch som primärt används vid informationssökningen till uppsatsen samt det faktum att söktjänster via webben (t.ex. Google) i stor utsträckning tas upp kan peka på att resultatet här är i linje med vad Catalano kommer fram till. Hur de i studien deltagande studenterna prioriterar bland sökverktygen kan jämföras med vad Catalano visar gällande webbens betydelse. Hennes forskningsöversikt pekar på att webben är förstahandsvalet då studerande på bland annat masternivå ska ta sig an akademiska undersökningar (Catalano 2013, s. 260). Samtidigt kan LUBsearch, eftersom det är ett sökverktyg som är kopplat till universitetsbiblioteket, betraktas som en resurs inom akademien och därför åtskiljas från andra webbaserade söktjänster, såsom Google.

LUBsearch visar sig vara ett centralt verktyg för deltagarna i denna uppsats, vilket skiljer sig från vad forskningen av Griffiths och Brophy visar. De för fram att den initiala utgångspunkt där många studenter väljer att påbörja sin sökning är söktjänsten Google, samt att de sökverktyg som universitetet tillhandahåller nyttjas i liten utsträckning (Griffiths & Brophy 2005, ss. 545, 550). I den här studien är det snarare tvärtom. LUBsearch framstår som ett centralt verktyg för de medverkande statsvetarstudenterna och Google beskrivs inte heller som en oftast föredragen startpunkt för informationssökningen. Däremot framkommer Google även här som en given valmöjlighet. I denna uppsats ges uttryck för den enkelhet som förknippas med användande av Google. Georgas (2013) studie visar just att Google kan uppfattas som jämförelsevis okomplicerad att använda (Georgas 2013, s. 169). Breitbach tar däremot upp att det kan finnas en enkelhet förknippad med användning av ämnesdatabaser (Breitbach 2012, s. 639). Detta är dock inte något som framkommer i dessa studenters beskrivningar. Studenterna beskriver inte heller att LUBsearch skulle vara enklare att använda än specialdatabaser, vilket systembibliotekarien för fram.

6. Diskussion

Syftet med denna uppsats har varit att förstå studenters informationssökning och val av sökverktyg i relation till uppgiften att skriva uppsats på masternivå. Ett socio-kulturellt perspektiv på informationssökning har använts för att belysa de svar som intervjudeltagarna gett, vilket återspeglas i den tolkning som lett fram till analysens teman och innehåll.

Det sociokulturella perspektivet betonar kontextens och interaktioners betydelse. När det gäller studenternas uppsatsrelaterade informationssökning kan olika nivåer av sammanhang urskiljas. Ett sammanhang eller nätverk kan vara den kursgrupp som studenterna tillhör, ett annat kan vara en specifik handledningsgrupp. Kontexten kan samtidigt vara det större akademiska sammanhang inom vilket uppsatsen produceras. Även biblioteksverksamheten ingår i en sådan kontext. Konsekvensen för tolkningen av resultatet i denna uppsats har varit att eftersträva en förståelse för själva sammanhanget, vilket avspeglas i analysen. Perspektivet har därför vidgats från den enskilde studenten till studenten i den akademiska omgivningen.

I följande avsnitt kommer uppsatsens frågeställningar att besvaras. Med anledning av den avgränsning som gjorts står alltså just statsvetarstudenter i fokus. Det teoretiska perspektivet har genomsyrat såväl metodmässiga ställningstaganden som förståelsen av det empiriska materialet, vilket kommer till uttryck i svaren på frågeställningarna.

6.1 Hur gör studenter när de ska finna information till sin masteruppsats?

Masterstudenterna i statsvetenskap beskriver att de i hög utsträckning använder bibliotekets sökverktyg. Genom intervjuerna framkommer hur studenterna genomför uppsatsrelaterad informationssökning på ett självständigt sätt och att interaktionen med bibliotekarier under just denna informationssökningsprocess framstår som marginell. Det visar sig alltså att det finns ett glapp mellan bibliotekets tjänster och studenterna vad gäller interaktioner med bibliotekarier.

Tidigare erfarenheter av undervisning i informationssökning genom biblioteket nämns och tidigare akademiska erfarenheter samt vanor kan förklara deras tillvägagångssätt. När det kommer till informationssökning har ett lärande skett under studietidens gång, vilket möjliggör de tillvägagångssätt som de använder sig av. Likartade svar kan ha att göra med att studenterna rör sig inom ett gemensamt sammanhang och att de anammat samma typ av redskap som har med informations-sökning att göra.

Studenternas uppfattningar kring den egna kompetensen kan vara en anledning till att de inte kontakter bibliotekarier när det gäller informationssökning relaterad till uppsatsskrivandet. Det visar sig att ett självständigt testande och utforskande är en viktig del av användningen av sökverktyg i informationssökningen. Att de provar sig fram på egen hand kan betraktas som ett kontinuerligt lärande.

6.2 Vad baserar uppsatsskrivande studenter sina val av sökverktyg på?

Studenterna talar om tillförlitligheten vad gäller sökverktyg som har koppling till universitetet. De tar också upp vanornas betydelse, det vill säga att man gör som man brukar. En annan aspekt är tidsfaktorn. En snabb åtkomst till exempelvis artiklar tas

upp som önskvärt. Själva tillgången lyfts också fram som betydelsefull, där valet av sökverktyg kan baseras på möjligheten att komma åt material.

Det är märkbart att sökverktyget kan fungera som en indikator på källors tillförlitlighet. LUBsearch väljs på grund av dess koppling till universitetet. Träfflistan uppges vara betydelsefull när det gäller tilliten till sökverktyget i fråga. Det ges uttryck för att relevanta träffar ska komma överst och enkelhet framkommer som en annan aspekt, där det uttrycks vara viktigt att sökverktyget är enkelt att använda. Hur sökverktygen fungerar tas också upp, där det kan handla om att välja bort ett visst verktyg för att man inte förstår funktioner. Sökverktyg som Google väljs på grund av bredden i träffarna eller på grund av dess enkelhet. Google Scholar kan användas för att det kan ge en överblick över tidigare verk och Libris kan väljas för att det upplevs vara lättöverskådligt och användarvänligt.

6.3 Vilken roll har LUBsearch i uppsatsskrivande studenters informations-sökningsprocess?

LUBsearch framkommer som ett centralt verktyg i förhållande till dessa studenters uppsatsskrivande. Det visar sig vara ett självklart alternativ, även om inte bara positiva kommentarer angående verktyget ges. Flera använder primärt LUBsearch i situationer då de ska söka information till sina uppsatser och LUBsearch omnämns i hög utsträckning självmant tidigt i intervjuerna.

En trovärdighet och en tillit nämns, vilket förklaras baserat på den akademiska kontext till vilken LUBsearch tillhör. LUBsearch framkommer som ett frekvent använt verktyg och det ges uttryck för en förväntan om att hitta många artiklar där. Åtkomsten till material understryks av deltagande studenter. Problem som lyfts fram handlar om tekniska svårigheter samt att verktygets sidor kunnat vara mer överskådliga. Att LUBsearch används i så pass hög utsträckning av dessa studenter kan handla om att de fått lära sig att använda just detta verktyg. Det är sannolikt att studenter inom vissa andra utbildningskontexter hade svarat annorlunda. Genom att verktyget iscensatts på ett sådant vis att statsvetarstudenterna använder och i stor omfattning också litar på det, kan LUBsearch ses som en interaktionsyta mellan bibliotekarierna och studenter.

6.4 Reflektioner kring resultat och analys

Avgrensningarna till en viss ämneskontext medför begränsningar vad gäller generaliserbarhet. Dock kan slutsatserna peka på tendenser som är giltiga även i ett vidare sammanhang. Med utgångspunkt i syftet var det mer intressant att genom en intervju metod ta del av studenternas utvecklade beskrivningar än att exempelvis göra en enkätundersökning.

Att intervjuerna genomfördes när studenterna kan ha kommit olika långt i uppsatsarbetet kan ha påverkat hur de svarade. Det kan också hända att de som valde att vara med svarade på frågorna på ett annat sätt än vad andra, som inte ville vara med, hade kunnat göra. Även detta kan ha inverkat på vilken bild som framkom. Vissa intervjudeltagare tog dessutom mer plats i intervjusituationen än andra, vilket ledde till olika långa intervjuer. Det faktum att studenterna valts att benämnas deltagare, har med synen på att de är aktivt deltagande att göra. Om benämningen informanter istället använts, hade man dessutom tappat den medskapande roll som intervjuaren antogs ha.

Genomförandet av intervjuerna gjordes med en intervjuare närvarande i varje intervjusituation. Utifrån att intervjuaren här ses som en medskapare av den bild som framträder, kan de olika intervjuerna påverkat att svaren blivit olika. Hur frågorna ställts, eller att vissa frågor *inte* ställts, kan också ha medfört att en del reflektioner betonades mer medan andra reflektioner uteblev. Om deltagarna dessutom betraktade intervjuerna som representanter för biblioteket skulle det kunna innebära att de uttryckte sig mer positivt kring LUBsearch och andra av universitetets egna verktyg.

Att använda ordet "rita" i instruktionen till ritmomentet medförde vissa konsekvenser. Dels kunde en viss osäkerhet hos några av deltagarna uppstå då de trodde att de faktiskt skulle rita sina sökverktyg. Om ord som beskriv, skriv eller liknande använts hade det varit möjligt att det blivit tydligare för dem. Relaterat till ritmomentet kan man också fundera över själva begreppet sökverktyg och vad det kan omfatta. Eftersom deltagarna även tog med personer på sina teckningar kan begreppet också sägas inbegripa människor, vilket belyser samspelet människa och teknik.

Valet av teoretiskt perspektiv har påverkat vad som synliggjorts i uppsatsen, såsom att uppsatsen eftersträvar en förståelse för sammanhangets betydelse. Man kan dock problematisera till vilken grad den akademiska kontexten är fristående från det vardagliga sammanhanget. En överlappning sker mellan det vardagliga och det akademiska sammanhanget i och med att ett verktyg som Google används även i uppsatsrelaterad informationssökning. Studenterna interagerar alltså med sökverktyg som inte har en akademisk koppling på samma sätt som exempelvis LUBsearch har. Däremot tycks det akademiska sammanhanget borga för en tillförlitlighet, vilket tar sig uttryck i att tilliten till LUBsearch blir tydlig i detta intervjumaterial. Med andra teoretiska glasögon hade de begrepp som legat till grund för analysen sett annorlunda ut och annat hade lyfts fram. Baserat på uppsatsens syfte och problemformulering samt utifrån de infallsvinklar som det sociokulturella perspektivet tillfört, framstår dock valet av teoretisk utgångspunkt som lämplig.

Om intervjuerna genomförts i ett senare skede av studenternas uppsatsskrivande, är det möjligt att deras beskrivningar av interaktioner med bibliotekarier sett annorlunda ut. Till exempel skulle andra frågeställningar då kunnat vara aktuella, såsom angående referenshantering eller dylikt. Hur kontakterna med biblioteksverksamheten kommer till uttryck i intervjuerna behöver därför förstås utifrån i vilket skede av uppsatsskrivandet som studenterna befann sig. Begränsningarna i generaliserbarhet handlar således även om den specifika situationen.

Vad gäller hur litteraturöversikten sammanställts har ett tydligt åtskiljande mellan texter på uppsatsnivå i förhållande till forskningsartiklar och motsvarande gjorts. En tydlighet har eftersträvat avseende vilken typ av källa som presenteras. Källornas respektive utrymme i litteraturöversikten baseras på relevansbedömningar, vilket sträcker sig från hur filtreringar gjordes när de söktes fram till kontext- och innehållsmässiga avgöranden. Hur pass mycket plats de olika källorna från litteraturöversikten tar i avsnittet om resultat och analys har också med relevansen att göra. Uppsatsen har skrivits med källornas olika inbördes tyngd i åtanke.

Det finns delar av intervjumaterialet som inte är synligt i den slutgiltiga uppsats-texten. Genom intervjudeltagarnas utsagor kring sina respektive masteruppsatser och

dess ämnen skulle de bli möjliga att identifiera. Av hänsyn till anonymiteten gjordes därför valet att inte citera sådana yttranden i resultatredovisningen. Det är möjligt att uttalanden om specifika uppsatsämnen tillfört en högre grad av detaljrikedom om de tagits med, men i detta fall ansågs den etiska aspekten väga tyngre.

7. Slutsatser

I följande avsnitt presenteras först uppsatsens slutsatser och därefter några avslutande reflektioner samt förslag på vidare forskning.

7.1 Konklusioner

Denna uppsats ger en förståelse för studenters informationssökning och val av sökverktyg i förhållande till uppgiften att skriva uppsats på masternivå. Avgränsningen till statsvetarstudenter gör att slutsatserna i denna uppsats gäller just deras informationssökning.

I uppsatsen påvisas ett glapp mellan studenterna och biblioteket. Värdet i att överbrygga detta glapp blir tydligt. Interaktionsytor där studenter och bibliotekarier möts kan möjliggöra lärandeprocesser, där studenternas färdigheter vad gäller informationssökning utökas. Dock kan även sökverktyget LUBsearch betraktas som en interaktionsyta för studenter och bibliotekarier, där en hög tillit och en omfattande användning kan ha att göra med tidigare kontakter med biblioteksverksamheten. Verktyget som sådant utgör därmed en slags koppling till det akademiska biblioteket och blir en form av mötesplats. Denna koppling kan antas ha påbörjats i ett tidigare skede, där valet att använda sig av bibliotekets sökverktyg kan ha blivit en självklar vana. Härigenom kan ett kontextbundet lärande lyftas fram, där biblioteket över tid har varit närvarande i studenternas akademiskt relaterade informationssökning.

Uppsatsen visar att studenternas tillvägagångssätt i många situationer baseras på vanan att göra som man brukar. Om studenter ser värdet i att använda bibliotekets tjänster när det kommer till informationssökning, skulle den kontinuerliga kontakten studenter och bibliotekarier emellan också kunna bli en väletablerad vana. De akademiska vanor som studenterna ger uttryck för ses i denna uppsats som en följd av ett kontextbundet lärande, där interaktioner med andra personer i detta utbildnings-sammanhang över tid påverkat hur studenterna gör när de söker information. Även graden av upplevd informationskompetens och den självständighet som deltagarna ger uttryck för kan relateras till hur ett lärande skett under utbildningstidens gång. Vad som kommuniceras i exempelvis kursplaner antas påverka deras tillvägagångssätt.

Med den sociokulturella förståelsen hänger alltså den specifika kontextens förutsättningar samman med interaktioner och hur kommunikationen ser ut. Detta är också förknippat med hur studenterna använder sig av de verktyg som finns i det specifika sammanhanget. I uppsatsen visar sig LUBsearch spela en central roll i dessa studenters uppsatsrelaterade informationssökning, även om också Google finns med som ett välanvänt alternativ. På teckningarna över informationshorisonter väljer flera deltagare att sätta just LUBsearch närmast sig, vilket ytterligare åskådliggör dess betydande funktion. Baserat på vilken roll som de akademiska bibliotekens sökverktyg har i tidigare forskning kring studenters informationssökning, är resultatet gällande LUBsearch förvånande. LUBsearch framstår här som ett tydligt och centralt verktyg i den meningen att studenterna ger uttryck för att de ofta använder det i första hand och i mångt och mycket förknippar det med tillit och trovärdighet. Med anledning av att tidigare forskning i hög grad snarast betonar Googles betydelse, är det överraskande att LUBsearch framhålls så pass tydligt här. Genom denna tonvikt

på bibliotekets sökverktyg nyanserar därmed uppsatsen bilden och bidrar således till forskningsfältet.

Samspelet mellan människa och verktyg tydliggörs i uppsatsen, inte minst då det framkommer att tillförlitligheten hos en källa bedöms baserat på sökverktyget i fråga. Den akademiska kontexten kring ett sökverktyg visar sig här påverka tilliten till sökverktyget. Också sammanhangets betydelse understryks därmed. LUBsearch ingår i den akademiska kontexten och just sökverktygets inramning visar sig alltså vara viktigt för avgöranden kring kvalitet. Följden skulle emellertid kunna bli att LUBsearch, eftersom det är förbundet med universitetet, blir liktydigt med tillförlitlighet och att källkritiska resonemang då riskerar att åsidosättas.

Interaktioner mellan studenter och bibliotekarier kan dessutom manifesteras genom själva sökverktyget i form av att LUBsearch blir en slags mötesplats. Utifrån kontextens och interaktioners roll kan det hållas för troligt att studenterna fått lära sig att just LUBsearch är användbart för dem, vilket kan förklara den centrala roll som LUBsearch tycks ha i deras informationssökning till uppsatserna. Det är sannolikt att en annan utbildningskontext gett andra svar. Om uppsatsen fokuserat på en fakultet som hellre använder sig av ämnesdatabaser istället för LUBsearch, hade underlaget kring LUBsearch sett annorlunda ut.

Tidigare utbildningserfarenheter som deltagarna har med sig kan göra att de kan söka på ett självständigt sätt nu och att de därför inte kontaktar bibliotekarier under tiden som de skriver masteruppsatsen. I tidigare interaktioner med biblioteket kan de ha fått med sig redskap som gör att de kan vara så pass självständiga i sitt informations-sökande. Det är tänkbart att utbildningsvanan hos studenter på masternivå gjort att de under studietidens gång tillgodogjort sig verktyg som möjliggör ett självständigt testande av olika vägar. Lärandet kan ha medfört att de kan avgöra vad de behöver tillgång till i den specifika situationen och vilken strategi de ska använda sig av för att få en sådan åtkomst. Dock kan det också handla om att i hög utsträckning lära genom att göra.

Interaktioner med discoveryssystem kan problematiseras i och med systemens bakomliggande komplexitet. Det finns mycket information samlat bakom en enda sökruta, vilket ställer nya krav på biblioteken som förmedlare och på användarnas informationskompetens. Dock kan den till synes enkla sökingången som förmedlas göra att studenten förväntar sig att informationssökningen ska ske på ett enkelt sätt och därigenom underskatta vad som krävs i form av egna avvägningar. Detta kan relateras till en av deltagarnas utsagor som handlade om att det kan bli konstigt att vända sig till en bibliotekarie med frågan ”finns det något i LUBsearch som jag inte vet om?”. Vet man inte vilka möjligheter som finns blir det svårt att ställa relevanta frågor som kan utveckla ens kännedom om sökverktygets användningsområden.

7.2 Avslutande reflektioner

Denna uppsats har utgått från ett sociokulturellt perspektiv på informationssökning i en lärandekontext. Säljö (2014) beskriver att det är ageranden samt uttalanden i skriftlig eller muntlig form som kan undersökas i forskning därför att man har åtkomst till det (Säljö 2014, s. 115). Eftersom sammanhanget, snarare än enbart inifrån kommande funderingar och dylikt, styr vad som uttrycks i en given situation,

förutsätts sociala spelregler påverka vad exempelvis en intervjudeltagare säger (ibid., s. 115). I uppsatsen har därför tagits hänsyn till hur intervjusituationen sett ut och hur uttalanden, snarare än tankar, kunnat belysa hur just dessa studenter söker information i relation till sitt uppsatsskrivande. Interaktionen mellan deltagare och intervjuare har lyfts fram. Genom användning av en intervjumetod har mer nyansrika och detaljerade beskrivningar av uppsatsrelaterad informationssökning framkommit än om ett kvantitativt tillvägagångssätt använts.

Forskningsproblemet i denna uppsats framhäver mötet mellan bibliotekets tjänster och studenternas situation, vilket också inkluderar användande av sökverktyget LUBsearch. Uppsatsen har bidragit med fler perspektiv på LUBsearch och på studenters informationssökning i samband med uppsatsskrivande. Ytterligare kunskap kring användning av discoveryssystem har kommit fram, vilket kan tillföra värdefulla perspektiv till forskningsfältet och i förlängningen bidra till en ökad förståelse vad gäller förutsättningarna för den samhälleliga kunskapsproduktionen. Uppsatsen kan vara ett led i tillförandet av en ytterligare förståelse för villkoren bakom en dylik kunskapsproduktion och dess påföljande konsekvenser. I och med att LUBsearch är ett nytt verktyg blir det viktigt att även fortsättningsvis undersöka dess roll, liksom att studera också andra discoveryssystem och hur de används. Denna uppsats kan få betydelse i en sådan vidare forskningsinriktning, då uppsatsen genom sitt metodmässiga tillvägagångssätt på ett fördjupat vis bidragit med en förståelse för vilken betydelse ett discoveryssystem som LUBsearch har i uppsatsrelaterad informations-sökning.

För yrkesverksamhet och för bibliotekarieprofessionen har uppsatsen gett indikationer på hur man från bibliotekshåll i akademiska sammanhang kan möta studenter som skriver masteruppsats. Uppsatsen har belyst vikten av att kommunicera ut vad biblioteket kan bidra med när det gäller tjänster kring informationssökning. Dessutom har uppsatsen visat på hur ett kontinuerligt synliggörande av bibliotekets sökverktyg kan göra att dessa används i stor utsträckning. Ett förhållandevis nytt verktyg som LUBsearch kan därigenom ändå spela en central roll i studenters informationssökning och också fungera som en interaktionsyta bibliotek och studenter emellan.

Vidare forskning skulle kunna fokusera på hur studenter inom andra discipliner eller på fler nivåer söker information till sitt uppsatsskrivande. Det hade även varit intressant att kunna göra jämförelser mellan samma studentgrupps informations-sökning vid olika tillfällen av uppsatsskrivandet och se om deras tillvägagångssätt då skiljer sig åt, eller att studera vilken roll ett sökverktyg som LUBsearch har i andra studierelaterade situationer än vid uppsatsskrivande. Detta med anledning av metodmässiga avgränsningar som gjorts i denna uppsats. Fortsatta studier hade dessutom kunnat vidga omfånget på antalet deltagare och därigenom kunnat nå en bredare bild vad gäller framkomna tendenser.

En konsekvens av metodvalet är att det underlag som kommer från intervju-situationerna är avgränsat till att omfatta ett intervjutillfälle med vardera deltagare och att det empiriska materialet här ses som färgat också av intervjuarna, vilka betraktas som medskapare. Vidare forskning hade kunnat ge ytterligare och en annan typ av kunskap om deltagare till exempel hade skrivit varsin dagbok där de under hela uppsatsterminen kontinuerligt dokumenterat sina sökprocesser.

I och med att discoverysystemen i sin nuvarande form är en så pass ny företeelse vore det spännande att få en större förståelse för vilken betydelse de kan ha för informationssökning i akademiska sammanhang. Ytterligare intervjuer med exempelvis ämnesbibliotekarier hade också kunnat genomföras. Detta för att få en ökad kunskap kring universitetsbibliotekens roll i studenters uppsatsrelaterade informationssökning. Fler studier kring källkritiskt tänkande i kombination med användning av discoverysystem skulle dessutom kunna fördjupa förståelsen kring vilka konsekvenser som implementering av nya former av sökverktyg kan ha.

Kopplat till uppsatsens teoretiska utgångspunkt kan behovet av mer forskning som belyser interaktioner mellan människor och verktyg framhållas. Genom ett socio-kulturellt perspektiv skulle fortsatt forskning kunna komma ännu närmare detta samspel. Ett sätt vore att via fältstudier följa studenter under uppsatsterminens gång. På så vis skulle man kunna delta i exempelvis seminarier och höra hur studenterna i fråga resonerar kring sin informationssökning.

En konsekvens av valet av teoretiskt perspektiv i den här uppsatsen är att studenternas kontext och samspel med andra betonats. Avgränsningar har dock gjorts för att anpassa uppsatsen till ett lämpligt omfång och i kommande forskning hade ytterligare kunskap kring interaktioner med andra personer i studenternas sammanhang varit värdefull. Denna uppsats har i hög utsträckning fokuserat på och avgränsats till mötet mellan bibliotek och student, men i intervjuerna nämndes också andra kontakter som studenterna hade. Därför hade det varit intressant att i kommande forskning utgå från ett sociokulturellt perspektiv och att följa upp vilken betydelse interaktioner med även andra personer har.

Referenslista

Intervjuer

Intervju med student 2014-02-18
Intervju med student 2014-02-18
Intervju med student 2014-02-20
Intervju med student 2014-02-21
Intervju med student 2014-02-26
Intervju med student 2014-03-05
Intervju med ämnesbibliotekarie 2014-03-31
Intervju med systembibliotekarie 2014-04-07

Litteratur

Algebrant, S. (2013). Det tar ju sådan tid att söka - Sjuksköterskestudenters informationskompetens ur ett sociokulturellt perspektiv. Magisteruppsats, Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap (BHS), Bibliotekshögskolan i Borås. Borås: Högskolan.

Asher, A. D., Duke, L. M. & Wilson, S. (2013). Paths of Discovery: Comparing the Search Effectiveness of EBSCO Discovery Service, Summon, Google Scholar, and Conventional Library Resources. *College & Research Libraries*, 74(5), ss. 464-488.

Brage, C. & Igelström, P. (2008). Studenternas informationsvanor - En undersökning vid Linköpings Universitetsbibliotek. *InfoTrend*, 63(2), ss. 45-52.

Breitbach, W. (2012). Web-Scale Discovery: A Library of Babel? I Popp, M. & Dallis, D. (red.) *Planning and Implementing Resource Discovery Tools in Academic Libraries*, [Elektronisk resurs], ss. 637-645.

Carlsson, A. & Odén-Göranson M. (2002). Studenter och informationssökning: Fem studenters upplevelser av informationssökning i samband med uppsatsarbete. Magisteruppsats, Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap (BHS), Bibliotekshögskolan i Borås. Borås: Högskolan.

Catalano, A. (2013). Patterns of graduate students' information seeking behavior: a meta-synthesis of the literature. *Journal of Documentation*, 69(2), ss. 243-274.

Cmor, D. & Li, X. (2012). Beyond boolean, towards thinking: Discovery systems and information literacy. *Library Management*, 33(8/9), ss. 450-457.

Debonis, R., O'Donnell E. & Thomes, C. (2012). (Self-) Discovery Service: Helping Students Help Themselves. *Journal of Library & Information Services in Distance Learning*, 6(3/4), ss. 235-250.

Edvardsson, B. & Strandvik, T. (2000). Is a critical incident critical for a customer relationship? *Managing Service Quality*, 10(2), ss. 82-91.

Falciani-White, N. (2012). Understanding Information Seeking Behavior of Faculty and Students: A Review of the Literature. I Popp, M. & Dallis, D. (red.) *Planning and Implementing Resource Discovery Tools in Academic Libraries*, [Elektronisk resurs], ss. 1-21.

Fawley, N. & Krysak, N. (2012). Information Literacy Opportunities within the Discovery Tool Environment. *College & Undergraduate Libraries*, 19(2/4), ss. 207-214.

Flanagan, J. C. (1954). The critical incident technique. *Psychological Bulletin*, 51(4), ss. 327-358.

Foster, A. K. MacDonald, J. B. (2013). A Tale of Two Discoveries: Comparing the Usability of Summon and EBSCO DiscoveryService. *Journal of Web Librarianship*, 7(1), ss. 1-19.

Georgas, H. (2013). Google vs. the Library: Student Preferences and Perceptions when Doing Research Using Google and a Federated Search Tool. *Libraries and the Academy*, 13(2), ss. 165-185.

Griffiths, J. R. & Brophy, P. (2005). Student Searching Behavior and the Web: Use of Academic Resources and Google. *Library Trends* 53(4), ss. 539-554.

Hedman, J. & Lundh, A. (2009). Informationskompetenser: reflektioner kring teman i antologin. I Hedman, J. & Lundh, A. (red.), *Informationskompetenser: om lärande i informationspraktiker och informationssökning i lärandepraktiker*. Stockholm: Carlsson, ss. 268-285.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Limberg, L., Sundin, O. & Talja, S. (2009). Teoretiska perspektiv på informationskompetens. I Hedman J. & Lundh A. (red.), *Informationskompetenser: om lärande i informationspraktiker och informationssökning i lärandepraktiker*. Stockholm: Carlsson, ss. 36-65.

Lown, C., Sierra, T. & Boyer, J. (2013). How Users Search the Library from a Single Search Box. *College & Research Libraries*, 74(3), ss. 227-241.

Lunds universitets bibliotek (2014a). *LUBsearch - LUBsearch - nytt söksystem vid Lunds universitets bibliotek*. <http://www.lub.lu.se/soeka/lubsearch.html> [2014-04-22]

Lunds universitets bibliotek (2014b). *LUBsearch söksida*. <http://eds.b.ebscohost.com/eds/search/basic?sid=62fd27-2740-47d3-adb6-b9e6a9384e83%40sessionmgr111&vid=1&hid=115> [2014-04-22]

Lunds universitets bibliotek (u.å.). *Universitetsbibliotekets förstasida*
<http://www.lub.lu.se/> [2014-04-11]

Maitaouthong, T., Tuamsuk, K. & Tachamane, Y. (2012), The roles of university libraries in supporting the integration of information literacy in the course instruction. *Malaysian Journal Of Library & Information Science*, 17(1), ss. 51-64.

Meola, M. (2004). Chucking the Checklist: A Contextual Approach to Teaching Undergraduates Web-Site Evaluation. *Portal: Libraries And The Academy*, 4(3), ss. 331-344.

Millberg, C. I. (2012). A Tale of Two Systems: A Case Study on the Implementation of Two Discovery Systems at Davidson College. *College & Undergraduate Libraries*, 19(2/4), ss. 264-277.

Olsson, H. (2011). En studie om lärarstudenters informationssökning. Magisteruppsats, Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap (BHS), Bibliotekshögskolan i Borås. Borås: Högskolan.

Ostenson, J. (2014). Reconsidering the Checklist in Teaching Internet Source Evaluation. *Portal: Libraries & the Academy*, 14(1), ss. 33-50.

Pilerot, O. (2009). I Hedman J. & Lundh, A. (red.), *Informationskompetenser: om lärande i informationspraktiker och informationssökning i lärandepraktiker*. Stockholm: Carlsson, ss. 108-132.

Rivano Eckerdal, J. (2012). *Information, identitet, medborgarskap: unga kvinnor berättar om val av preventivmedel, [Elektronisk resurs]*, Diss. (sammanfattning). Lunds universitet. Lund: Univ.

Rose-Wiles, L. M. & Hofmann, M. A. (2013). Still Desperately Seeking Citations: Undergraduate Research in the Age of Web-ScaleDiscovery. *Journal of Library Administration*, 53(2/3), ss. 146-166.

Ryen, A. (2004). *Kvalitativ intervju: från vetenskapsteori till fältstudier*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi.

Savolainen, R. (2007). Information source horizons and source preferences of environmental activists: A social phenomenological approach. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 58(12), ss. 1709-1719.

SFS 2003:460. *Lag om etikprövning av forskning som avser människor*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Sjöström, U. (1994). Hermeneutik – att tolka utsagor och handlingar. I Starrin, B. & Svensson, P-G. (red.). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur, ss. 73-90.

Sonnenwald, D. (1999). Evolving Perspectives of Human Information Behavior: Contexts, Situations, Social Networks and Information Horizons. I Wilson, T. & Allen, D. (red.) *Exploring the Contexts of Information Behaviour*. London: Taylor Graham, ss. 176-190.

Sonnenwald, D.H., Wildemuth, B.M. & Harmon, G.T. (2001). A research method to investigate information seeking using the concept of information horizons: an example from a study of lower socio-economic students information seeking behaviour. *The New Review of Information Behaviour Research*, 2, ss. 65-86.

Ström, Anna-Karin (2007) Tankar kring informationssökning: hur ser uppsatsstudenter vid BHS på sin egen informationssökning? Magisteruppsats, Institutionen Biblioteks- och informationsvetenskap (BHS), Bibliotekshögskolan i Borås. Borås: Högskolan.

Studievägledare Statsvetenskapliga institutionen Lunds universitet (2013a). *Utbildning i Statsvetenskap - INTRODUKTION*. http://www.svet.lu.se/CSS_utbildning.lasso?-token.page=introduktion [2014-04-03].

Studievägledare Statsvetenskapliga institutionen Lunds universitet (2013b). *Utbildning i Statsvetenskap - Utbildningsprogram: Samhällsvetenskapliga Masterprogrammet med inriktning Statsvetenskap (SMS)*. http://www.svet.lu.se/CSS_utbildning.lasso?-token.page=utbildningsprogram_SMS_programintro&-token.id=sms [2014-04-03].

Studievägledare statsvetenskapliga institutionen Lunds universitet (2013c). *Utbildning i Statsvetenskap - Kursdetaljer: STV25 - Examensarbete för Masterexamen (VT2014)*. http://www.svet.lu.se/CSS_utbildning.lasso?-token.page=Kursdetaljer&-token.id=1417 [2014-04-03].

Sundin, O. & Francke, H. (2009). In search of credibility: pupils' information practices in learning environments. *Information Research*, 14(4), s. 12.

Swanson, T. A. & Green J. (2011). Why We Are Not Google: Lessons from a Library Web site Usability Study. *Journal of academice Librarianship*, 37(3), ss. 222-229.

Säljö, R. (2013). *Lärande och kulturella redskap: Om lärprocesser och det kollektiva minnet*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Säljö, R. (2014). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Thomsett-Scott, B. & Reese, P. E. (2012). Academic Libraries And Discovery Tools: A Survey Of The Literature. *College & Undergraduate Libraries*, 19(2/4), ss. 123-143.

- Timpson, H. & Sansom, G. (2011). A student perspective on e-Resource discovery: Has the Google factor changed publisher platform searching forever? *The Serials Librarian*, 61(2), ss. 253-266.
- Tsai, T-I. (2012). Social Networks in the Information Horizons of Undergraduate Students. *Journal of Library and information studies*, 10(1), ss. 19-45.
- Vaughan, J. (2011). Chapter 6: Differentiators and A Final Note. *Library Technology Reports*, 47(1), ss. 48-53.
- Westlund, I. (2009). Hermeneutik. I Fejes, A. & Thornberg, R. (red.), *Handbok i kvalitativ analys*. 1. uppl. Stockholm: Liber, ss. 62-79.
- Widerberg, K. (2002). *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Wiklund, G. (2007). *Interaktion i forskningspraktiken: vårdvetenskapliga forskares sociala nätverk*. Lic.-avh. Lunds universitet. Lund: Univ.
- Wu, M. & Chen, S. (2012). How graduate students perceive, use, and manage electronic resources. *Aslib Proceedings*, 64(6), ss. 641-652.

Bilagor

Bilaga A - Informationsbrev till deltagare

Hej!

Vi heter Erika Lemark och Johanna Slagbrand och är två studenter som läser ABM-mastern med inriktningen biblioteks- och informationsvetenskap. Vi kontaktar dig eftersom vi undrar om vi kan få intervjua dig som en del av vårt uppsatsarbete.

I uppsatsen vill vi undersöka hur studenter vid Lunds universitet söker information i samband med sitt uppsatsskrivande. Vi skulle bli glada om du kan tänka dig att ställa upp och bli intervjuad. Frågorna kommer att handla om hur du söker fram information till din uppsats, såsom vad du prioriterar när du väljer ett sökverktyg.

Om det är möjligt skulle det passa oss om intervjun kan ske någon gång mellan den 17/2 - 7/3. Grupprum kommer att bokas på Samhällsvetenskapliga fakultetens bibliotek. Vi räknar med att intervjuerna kommer att ta ca 45-60 minuter. Vi skulle gärna spela in intervjun om det går bra för dig. Du är anonym och självklart får du om du vill ta del av våra resultat senare och se de eventuella citat vi använder.

Vi hoppas att du är intresserad av att delta! Om du har frågor eller vill veta mer om vårt arbete så kontakta oss gärna.

Vänliga hälsningar

Erika Lemark och Johanna Slagbrand

xxxx@xxx.xxx xxxx@xxx.xxx

xxxx xxx xxx xxxx xxx xxx

Förnamn: _____

Telefonnummer: _____

E-post: _____

Förslag på dagar du kan intervjuas: _____

Bilaga B - Intervjuguide - Deltagande studenter

Intervjuguide

Frågorna som kommer att ställas under denna intervju handlar om när du söker information till ditt uppsatsskrivande.

1. Inledande frågor

Vilken är din ämnesinriktning?

Hur länge har du studerat vid universitetet?

I vilket skede av ditt uppsatsskrivande är du?

Hur gammal är du?

2. Informationssökning

Hur går du tillväga när du ska söka information till din uppsats?

Har du bett någon person om hjälp för att söka information till din uppsats?

Om ja, varför då? Om nej, varför inte? Utveckla!

Vilken typ av elektroniskt material använder du och hur hittade du det?

Hur kom du fram till att just det materialet var relevant för dig i ditt uppsatsskrivande?

Hur vet du att en källa är tillförlitlig?

3. Sökstrategier

Har du någon särskild strategi när du använder dig av ett sökverktyg? Utveckla.

Brukar du omformulera dina sökfrågor flera gånger om du inte får en tillfredsställande träff på en gång och i så fall hur gör du då?

Hur avgör du om resultatet du får fram är relevant för dig?

4. Ritmoment

I denna del av intervjun vill vi att du ska rita dina viktigaste sökverktyg på ett papper. Du ritas dig själv i mitten. Placera sedan ut de sökverktyg du föredrar närmst dig och de sökverktyg du anser vara minst viktiga längre bort. (deltagaren ritas).

Kan du berätta om vad du ritas?

Hur kommer det sig att din "teckning" ser ut på det här sättet? Förklara varför

sökverktygen placeras just på dessa platser.

5. Sökverktyg

Vilka digitala sökverktyg föredrar du att använda för att hitta information till din uppsats?

Hur kommer det sig att du väljer just de sökverktygen?

Vad förväntar du dig för resultat från olika sökverktyg? (jmf LUBsearch med det de säger de föredrar)

Vad tycker du är viktiga egenskaper eller funktioner hos ett sökverktyg? (t.ex: gränssnitt)

Upplever du att det är enklare att söka i vissa sökverktyg än andra? I så fall varför?

Hur avgör du om ett sökverktyg är användbart för dig?

Vad är det som påverkar dig att fortsätta använda verktyget eller slutar använda det?

Vilka kriterier måste ett sökverktyg uppfylla för att du ska känna att du litar på just det verktyget?

6. LUBsearch

Känner du till LUBsearch?

Om nej - gå till nästa del. - Om svaret är att de inte använder verktyget,
i så fall varför inte?

Vad skulle få dig att börja använda LUBsearch?

Om ja, hur stötte du på eller blev introducerad till detta sökverktyg för första gången?

När använder du LUBsearch?

Hur upplever du LUBsearch?

Hur ofta skulle du säga att du använder dig av LUBsearch i relation till din uppsats?

Har du någon gång vänt dig till en bibliotekarie för att få hjälp när du sökt information i LUBsearch?

Vad kan göra att du känner dig nöjd med resultatet när du gjort en sökning i LUBsearch till din uppsats?

Vad kan göra att du inte känner dig nöjd med resultatet när du gjort en sökning i LUBsearch till din uppsats?

Brukar du använda träffarna som du får fram via LUBsearch?

Hur gör du för att avgöra om träffarna är relevanta för din uppsats?

Finns det något annat sökverktyg som du hellre använder än LUBsearch när du ska söka information till din uppsats?

Om det är något du skulle vilja ändra på LUBsearch för att det ska bli det perfekta sökverktyget för dig, vad skulle det i så fall vara? Beskriv!

7. CIT

Kan du berätta om en situation nyligen när du skulle söka information till din uppsats - en situation då det gått väldigt bra! (Vad hände? Vad gjorde du? Vad gjorde du först? Frågade du någon om hjälp? Hur gick du vidare? Hur visste du att du var klar med din sökning? Hur visste du vilket verktyg du skulle använda?)

Kan du berätta om en situation nyligen när du skulle söka information till din uppsats - en situation då det gått väldigt dåligt! (Vad hände? Vad gjorde du? Vad gjorde du först? Frågade du någon om hjälp? Hur gick du vidare? Hur visste du att du var klar med din sökning? Hur visste du vilket verktyg du skulle använda?).

(LUBsearch frågor - hoppa över om deltagaren ej använder detta sökverktyg.)

Kan du berätta om en situation som nyligen har hänt när du använde LUBsearch till din uppsats - en situation då det gått väldigt bra! (Vad hände? Vad gjorde du? Vad gjorde du först? Frågade du någon om hjälp? Hur gick du vidare? Hur visste du att du var klar med din sökning? Hur visste du att det var LUBsearch som du skulle använda?)

Kan du berätta om en situation som nyligen har hänt när du använde LUBsearch till din uppsats - en situation då det gått väldigt dåligt! (Vad hände? Vad gjorde du? Vad gjorde du först? Frågade du någon om hjälp? Hur gick du vidare? Hur visste du att du var klar med din sökning? Hur visste du att det var LUBsearch som du skulle använda?)

Nu har jag ställt alla frågor som jag har.

8. Övrigt

Har du några frågor?

Är det något du känner att du vill tillägga som du kanske förväntade dig att vi skulle fråga?

Bilaga C - Intervjuguide - Ämnesbibliotekarie

1. Inledande frågor

Hur länge har du varit ämnesbibliotekarie för statsvetarna?

Vilket slags samarbete har du med lärarna på statsvetarprogrammet?

2. Relation till studenterna

När möter du statsvetarstudenterna? (oavsett undervisning, disken osv)

När förväntas statsvetarstudenterna få grunden till att kunna utföra informationssökning till exempelvis en masteruppsats?

När under statsvetarnas masterutbildning har du undervisningstillfällen i informationssökning?

Vilken typ av frågor kring informationssökning har studenter som skriver sin masteruppsats?

3. Informationskällor

Vad fokuserar du på vid utbildningen av studenterna?

Hur resonerar du kring vilka källor som är viktiga för en statsvetarstuderande att känna till?

Hur resonerar du kring källhänvisning när studenten vill ta del av information av nationell- och/eller internationell karaktär?

Hur ser du på relationen mellan ett discoverysystem, en specialdatabas och Google?

4. LUBsearch

Vilken roll har LUBsearch i ditt arbete?

Hur stort fokus lägger du på att utbilda statsvetarstudenter i LUBsearch?

När väljer du att inte hänvisa till LUBsearch? Av vilken anledning?

Hur ingående förklarar du hur LUBsearch fungerar?

Vilken typ av respons brukar du få av studenterna kring användande av LUBsearch?

Bilaga D - Intervjuguide - Systembibliotekarie

1. Inledande frågor

Vad arbetar du med?

Hur länge har du arbetat på Lunds universitet?

2. Sökverktyg

Hur ser du på relationen mellan ett discoverysystem, en specialdatabas och Google?

För- och nackdelar med discoverysystem?

Varför ska användarna använda LUBsearch istället för exempelvis Google?

3. LUBsearch

Vad har du för relation till sökverktyget LUBsearch?

Hur länge har du arbetat med just LUBsearch?

Kan du kort berätta vad LUBsearch är?

På vilket sätt ska LUBsearch fungera för användarna?

Finns det något faktamaterial om LUBsearch som vi skulle kunna ta del av?

På vilket sätt skulle man kunna utveckla LUBsearch vidare?

4. Användare

Vad har det kommit för någon typ av respons från användarna av LUBsearch?

Skiljer sig responsen åt beroende på om användaren är student, lärare eller forskare?

Hur arbetar du med denna respons?

Bilaga E - Arbetsfördelning

I samtliga delar av uppsatsarbetet har vi båda varit aktiva. Detta gäller till exempel att hitta lämpliga källor, planera och genomföra intervjuer, att gemensamt författa uppsatstext, diskutera upplägget samt att analysera resultatet och komma fram till slutsatser. Det har varit en jämn fördelning vad gäller arbetet bakom uppsatsens alla delar. Samtidigt har vi valt att ha olika roller och ansvarsområden i vissa avseenden. Vi valde att dela upp vissa texter för genomläsning för att kunna täcka ett så stort område som möjligt och därefter diskuterade vi samtliga texter sinsemellan. Vad gäller skrivandet så delades också det upp till viss del, även om all text diskuterades gemensamt. Genomförandet av studentintervjuer samt transkribering av dessa delades upp mellan oss.